

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „3” від „27” квітня 2021 р.
Ф-КДМ-2

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

Мовні інновації в регіональній інтернет-виданнях

Ковач Єва-Евелін Дьєрдівна

Студентка II курсу

Освітня програма: спеціальності «035 Філологія»

(Українська мова і література)»

галузь знань 03 Гуманітарні науки

Ступінь вищої освіти: магістр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103/ 23 листопада 2022 року

Науковий керівник: **Барань Єлизавета Балажівна**
доцент, доктор філософії з галузі мовознавство, доцент

Завідувач кафедри: **Берегсасі Аніко Ференціна**
габілітований доктор, професор

Робота захищена на оцінку _____, « — » _____ 2023 року

Протокол № _____ / 2023—

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „3” від „27” квітня 2021 р.
Ф-КДМ-2

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

Мовні інновації в регіональній інтернет-виданнях

Ступінь вищої освіти: магістр

Виконала: Студентка II курсу

Ковач Єва-Евелін Дьєрдівна

Освітня програма: спеціальності «035 Філологія (Українська мова і література)»

Науковий керівник: **Барань Єлизавета Балажівна**

доцент, доктор філософії з галузі мовознавство, доцент

Рецензент: **Кравець Лариса Вікторівна**

професор, доктор філологічних наук, професор кафедри філології

Берегове

2023

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНИХ ІННОВАЦІЙ В ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯХ.....	9
1.1. Лінгвістична природа мовних інновацій	9
1.2 Проблема мовних інновацій у лінгвістичних дослідженнях	12
1.3 Категорійні ознаки мовної інновації	18
1.4 Інтернет-ресурси як джерельна база мовних інновацій.....	24
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	29
Розділ 2. Мовні інновації в закарпатських інтернет-виданнях.....	30
2.1 Мовностилістичні особливості закарпатських інтернет-видань	30
2.2. Мовні інновації за морфологічними способами словотвору	32
2.3 Неосемантизми в мові інтернет-видань.....	43
2.4. Неозапозичення в мові українських інтернет-видань.....	47
Висновки до розділу 2.....	52
РОЗДІЛ 3. ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ МОВНИХ ІННОВАЦІЙ.....	53
3.1. Класифікація мовних інновацій в українському мовознавстві.....	53
3.2. Тематична група мовних інновацій «Пандемія».....	55
3.3. Тематична група мовних інновацій «Війна».....	60
Висновки до розділу 2	65
Висновки.....	66
Список використаної літератури.....	69

ВСТУП

Пізнання закономірностей розвитку мови, зокрема, появи нових слів та їх змін у процесі функціонування, – одне з ключових завдань сучасної лінгвістики. Для фіксації і вивчення новотворів у різних країнах світу створені центри неології англійської, французької, німецької, чеської, болгарської, російської та інших мов. «Oxford Dictionary of English», «Deutsches Neologismenwörterbuch», «Nová slova v češtině. Slovník neologizmů», банк неологізмів на сайті Віртуального центру Сервантеса та база даних Neomat на сайті Академії наук Чеської Республіки, сторінки на сайтах Французької Академії, Іспанської королівської академії та інших наукових закладів світу, акція «Слово року», яка щорічно проходить у багатьох країнах з метою визначення найпопулярнішого слова в різних категоріях, серед яких часто є і «новотвір», численні монографічні дослідження неолексем на матеріалі різних мов свідчать, що окреслена проблема надзвичайно важлива для науки і суспільства.

В українській лінгвістиці над проблемою мовних інновацій працювали М. Жовтобрюх, А. Коваль, О. Сербенська, О. Пономарев, Н. Бабич, В. Різун, Є. Карпіловська, К. Городенська, О. Стишов, М. Степаненко, Л. Шевченко, Д. Сизонов, М. Навальна, Л. Компанцева, Ж. Колоїз, А. Нелюба, Д. Мазурик та ін. В останні роки стрімкі зміни в житті соціуму зумовили появу великої кількості нових слів і словосполучень, переосмислення значень усталеної лексики. Ключову роль у продукуванні нових слів і нових змістів нині відіграють медіа, зокрема інтернет-видання та телеграм-канали. Мовні інновації, які з'являються у цій сфері, потребують ґрунтовного вивчення.

Актуальність магістерського дослідження зумовлена насамперед необхідністю фіксації і вивчення мовних інновацій, а також потребою простежити процес неологізації в українській мові на матеріалі регіональних інтернет-видань, а також телеграм-каналів, як одного із найновіших засобів масової комунікації.

Мета дослідження – виявити основні тематичні групи і способи творення мовних інновацій, а також особливості їх функціонування в українських інтернет-виданнях та телеграм-каналах на синхронному зрізі 2021 – 2023 рр.

Поставлена мета визначила необхідність **розв’язання таких завдань**:

- пошук і опрацювання наукових праць з досліджуваної проблеми;
- аналіз контенту регіональних інтернет-видань;
- формування джерельної бази мовного матеріалу;
- вироблення власної концепції дослідження;
- пояснення основних понять дослідження;
- систематизація і класифікація зібраного матеріалу;
- семантико-граматичний опис мовних інновацій;
- виокремлення тематичних груп мовних інновацій;
- соціолінгвістична характеристика новотворів;
- формулювання висновків.

Об’єкт дослідження – мовні інновації в регіональних інтернет-виданнях та телеграм-каналах.

Предмет дослідження – семантичні, словотворчі, стилістичні ознаки мовних інновацій.

Для досягнення поставленої мети та з огляду на теоретичні засади дослідження застосовуємо такі **методи**: поняттєво-лінгвальний – для диференціації у складі зафіксованих мовних інновацій загальноживаних, термінологійних та стилістично забарвлених одиниць; лексико-тематичного моделювання – для виокремлення тематичних груп мовних інновацій; структурно-типологічний – для виявлення формально-структурних типів лексичних одиниць; лексико-семантичний аналіз – для пояснення семантико-стилістичних ознак мовних інновацій у сучасній мовній практиці; описовий – для інтерпретації та узагальнення зібраного фактичного матеріалу.

Джерельна база дослідження. За даними онлайн-сервісу PRNEWS.IO, в Закарпатті найбільш відвідуваними є Mukachevo.net, Goloskarpat.info,

0312.com.ua, Діло Закарпаття, Новини Закарпаття, ПроЗахід, Uzhgorod.net.ua, Закарпатський кореспондент, Zakarpatpost.net, ProZak.info. Об'єктом нашого вивчення стали видання Mukachevo.net, Goloskarpat.info, ДілоЗакарпаття, ПроЗахід, Закарпаття24, Karpat.in.ua, в яких найчастіше фіксуємо оригінальну стилістику та мовні інновації, а також низка регіональних телеграм-каналів.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в тому, що вперше об'єктом мовознавчого дослідження є мовна інновація в регіональних інтернет-виданнях та телеграм-каналах; уперше акцентована роль регіональних телеграм-каналів як місця апробації неологізмів, неосемантизмів і неозапозичень; розкрито функціональне навантаження новотворів в регіональних засобах масової інформації.

Теоретичне значення магістерської роботи полягає в тому, що вона доповнює знання про мовні інновації у інтернет-виданнях та телеграм-каналах, зібраний і стратифікований матеріал збагачує словник сучасних українських мовних інновацій.

Практичне значення магістерської роботи полягає в тому, що фактичний матеріал може бути використаний у мовознавчих студіях для глибшого розкриття процесів неологізації української мови, для детальнішого вивчення мови сучасних українських інтернет-видань та телеграм-каналів Закарпаття. Матеріали магістерської роботи можуть бути використанні у лінгводидактиці: у викладанні курсів словотвору, лексикології, стилістики, культури мови, комунікативної лінгвістики, соціолінгвістики, а також на уроках української мови в загальноосвітніх закладах.

Апробація дослідження. Основні положення дослідження представлено на трьох конференціях: V Міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід» (СДПУ імені А.С.Макаренка, м. Суми), I Всеукраїнській науковій

конференції здобувачів вищої освіти «Нові парадигми сучасної філології» (КПНУ імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський), студентській науковій конференції ЗУІ імені Ференца Ракоці II (ЗУІ імені Ференца Ракоці II, м. Берегове).

Основні результати викладено в одноосібній публікації «Мова і стиль інтернет-видань Закарпаття» (тези) (Збірник наукових праць студентів та магістрантів навчально-наукового інституту української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка).

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, трьох-розділів з підрозділами, висновків та списку використаної літератури.

Загальний обсяг магістерської роботи становить 74 с.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНИХ ІННОВАЦІЙ В ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯХ

1.1. Лінгвістична природа мовних інновацій

У сучасній науці переважає трактування мови як специфічного, властивого лише людині засобу комунікативної, когнітивної й інтелектуальної діяльності, що має дуальну форму існування, тобто є системно організованою сукупністю мовних знаків і водночас реалізацією цієї системи. Енциклопедія сучасної України подає таке пояснення: «Мова – специфічно людський засіб спілкування, пізнання і переробки дійсності, засіб комунікативної та інтелектуальної діяльності, збереження та передачі інформації, котрий становить систему (первинно) звукових знаків і функціонує у мовленні» [12]. Мовні знаки виконують функцію посередника між навколишнім світом і свідомістю мовців. Проте мова – це не просто система знаків, засіб передавання інформації між людьми з використанням звуків і їх комбінацій, це постійний рух думки, творча активність, що спираються на усталені правила, але не обмежені ними.

Пізнавальна й соціальна діяльність людини, з одного боку, та дуальна форма існування мови й асиметрія словесного знака, з другого боку, частково пояснюють динаміку мови. Зміни, які відбуваються в житті соціуму, знаходять вираження в мові, насамперед в лексиці. Водночас поява нових слів і висловів утворює появу нових понять, а ширше – нового або модифікованого світогляду. Найінтенсивніше зміни в мові відбуваються у час великих соціальних потрясінь, оскільки суспільні зміни дають поштовх до реалізації потенціалу, закладеного у системі мови. Українське суспільство нині переживає надскладні обставини – війну, захист територій від агресора, яким є сусідня держава, реагуючи численними мовними інноваціями з різним емоційно-оцінним забарвленням.

Зміни в мові зумовлює взаємодія зовнішніх (екстралінгвальних, позамовних) і внутрішніх (інтралінгвальних, власне мовних) чинників.

Інтралінгвальні чинники, які визначають розвиток мови, теж зумовлені соціальною природою мови, але вони більш автономні.

Появу мовних інновацій викликають різні екстралінгвальні чинники. Серед них такі:

- нові технології та інновації, які спричиняють необхідність у нових словах та термінах на позначення нових об'єктів, процесів, явищ. Цим зумовлена поява в українській мові в різний час слів *комп'ютер*, *смартфон*, *коронавірус*, *кібербезпека*, *криптовалюта* та ін., які на певному етапі її існування сприймалися як неологізми. Через появу нових технологій з'явилися слова *інтернет*, *скайп*, *відеозв'язок*, *нанотехнології*, *розширена реальність* та ін.. Такі неологізми виконують у мові номінативну функцію.
- соціально-політичні і культурні зміни також можуть призводити до створення нових слів та термінів. Наприклад, слово *фемінізм* набуло широкого використання під час другої хвилі жіночого руху в 1960-х роках; віднедавна почали вживати слово *трансгендер* у зв'язку із утвердження думки про існування різних гендерних ідентичностей.
- потреба замінити наявну назву предмета, явища, поняття іншою, точнішою, сучаснішою та зручнішою для спілкування. Так в українській мові слово *офіс* витіснило *контора*, *установа*, *заклад вищої освіти* (зво) прийшло на зміну *вищій навчальний заклад* (внз), *сторітелінг* замінило *розповідання історій* тощо. Ці неологізми також виконують номінативну функцію.
- креативність мовців, яка виявляється у створенні нових слів для оригінального вираження власних думок, почуттів, ідей, для експресивізації мовлення. Неологізми, що виникли з цієї причини, мають емоційно-експресивне забарвлення і виконують у текстах виражально-зображальну функцію. Висловлюючи якусь думку, мовці часто відчують потребу донести її якомога оригінальніше і виразніше.

Отже, мовні інновації виникають з різних причин, які тісно пов'язані з потребами життя і розвитку суспільства. Водночас поява й існування кожного нового слова можлива лише за тієї умови, що воно виконує певну номінативно-комунікативну або художньо-зображальну, поетичну функцію.

Внутрішньомовними чинниками, які визначають появу мовних інновацій, є:

- тенденція до регулярності;
- тенденції до економії мовних засобів;
- тенденція до експресивності.

Тенденція до регулярності виявляється в утворенні нових слів за певними словотворчими моделями. Ця тенденція забезпечує системну організацію мови, що є одним з визначальних чинників збереження її самобутнього характеру. Мовні інновації можуть виникати внаслідок дії тенденції до економії мовних засобів вираження, відомої в мовознавстві як «мовна економія» або «економія мовних зусиль» (П. Пассі, О. Єсперсен, Л. Блумфілд, А. Мартіне, М. Граммон). Тенденція мовної економії у мовних інноваціях виявляється в основному через словоскладання, оскільки складні слова компактні за формою, їх семантика легко сприймається, внутрішня форма прозора, що й зумовлює їх перевагу перед словосполученнями. Прагнення до експресивності пов'язане з навмисним порушенням мовних норм, з виходом за їх межі. Це призводить до певної надлишковості мовних одиниць, оскільки мовні інновації, зокрема okazіоналізми, є своєрідними еквівалентами до вже наявних у мові слів, поява яких зумовлена, зокрема, бажанням «освіжити» мову після певного її усталення. Керуючись цим, мовці намагаються оновити значення наявних слів, в результаті чого виникає нове (індивідуально-авторське) значення або індивідуально-авторське вживання слів, які надають мові оригінальності і виразності.

1.2. Проблема мовних інновацій у лінгвістичних дослідженнях

Вивчення мовних інновацій триває давно і відбувається в різних аспектах. Водночас, як наголошують фахівці, професійного вузькоспеціалізованого неолога в академічному розумінні не існує, оскільки вивчення мовних інновацій є міждисциплінарним і передбачає наявність знань із лексикології, дериватології, граматики, етимології тощо [65]

Бурхливі процеси в житті українського суспільства наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. супроводжувалися активним творенням нових лексем, що в свою чергу привернуло увагу лінгвістів та призвело до виокремлення нової галузі в мовознавстві – неології [19, с. 3–10]. Специфіка такого роду досліджень у тому, що їх об'єктом є нова лексика та різні інновації в мові. Однією з головних проблем неології є трактування неологізму. Мовознавці неодностайні не тільки у визначенні змісту поняття «нове слово», але й у науковому поясненні інших схожих термінів. Причиною цього є відсутність чітких критеріїв виділення нового слова, мовної інновації.

У фокусі уваги дослідників перебуває різноспрямоване дослідження авторської нової лексики в художньому й публіцистичному дискурсах. В українській лінгвістиці теоретичні питання неології, зокрема проблема термінопозначення, а також аналіз мовного матеріалу висвітлені в працях Г. Вокальчук, В. Герман, А. Нелюби, Л. Павленко, О. Стишова, В. Чабаненка, Ю. Костюк, В. Соприкіної та ін. Вчені вживають різні терміни на позначення нової лексичної одиниці, зафіксованої в художньому творі чи мові засобів масової інформації. Найчастотнішими є терміни «неологізм», «оказіоналізм», «потенційне слово», «неосемантизм», «неолексема», «новотвір», «інновація» та ін. Тлумачення цих термінів інколи суперечливе й потребує уточнення.

Найуживанішим у працях лінгвістів є термін «неологізм».

За «Сучасним лінгвістичним словником» А. Загнітка, неологізм / неологізми – «грецьк. *naos* — новий і *logos* — слово) (лексичні новотвори) – новостворені слова або вислови, поява яких спричинена виникненням нових

реалій, понять, ознак, властивостей, дій, інколи ж – для заміни вже наявної назви іншою, точнішою, зрозумілішою; слово, а також його окреме значення, вислів, що постали в мові на певному етапі її розвитку та новизна яких усвідомлюється мовцями; або слова, які були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мовленні певного автора» [14, с. 482]. У цьому визначенні констатовано, що неологізми можуть виникати (1) на позначення нових речей, явищ, властивостей, дій, що з'явилися в житті; (2) як нові назви того, що вже має найменування. Автор також наголошує, що неологізми активно утворюються у часи значних соціальних потрясінь; їх появу зумовлюють позалінгвальні чинники [Там само]. А. Загнітко зазначає, що традиційно розмежовують загальномовні (узуальні) й індивідуально-авторські (оказіональні, контекстні) неологізми, а також лексичні й семантичні [Там само]. Загальномовні неологізми – це слова, у яких новими є і звукова оболонка, і зміст, а семантичні неологізми – це слова, стара оболонка яких наповнена новим змістом; нові значення слова, що постали внаслідок внутрішньослівної семантичної деривації на основі перенесення найменувань [14, с. 483].

Узагальнену характеристику неологізму, суголосну наведеній вище, подав у відповідній статті в «Енциклопедії сучасної України» О. Тараненко: «Неологізм (від нео... і ...логізм) – слово, а також його окреме значення, вислів, що з'явилися в мові на певному етапі її розвитку (загальномовні) або були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного автора (стилістичні, або індивідуально-авторські)» [58].

З наведених вище трактувань випливає, що в українській лінгвістиці переважає трактування неологізму як одиниці лексико-семантичного рівня, тобто як нового слова. Проте на думку Ж. Колоїз, таке тлумачення занадто звужене, суперечливе і потребує уточнення. Характерною ознакою неологізму дослідниця вважає його відносну новизну: нове з'являється за чимось іншим, попереднім щодо нього в часі, відбиває не короткий відтинок

об'єктивної вербальної дійсності, а певну тривалість у «мовному просторі», різну для різних матеріальних репрезентантів [22, с. 85].

Схожу думку висловлює К. Брітікова, стверджуючи, що тільки одна ознака новизни не може бути достатньою для констатації появи нової номінації, «оскільки деякі слова дуже швидко приживаються в мові й відчуття новизни так само швидко стирається, деякі слова з постійної сфери вжитку одних людей є новими для інших і навпаки» [5, с. 31].

З погляду функціональної лінгвістики аналізує неологізми А. Калетнік, актуалізуючи опозицію норма і порушення норми, ословлення нової реальності або нового аспекту сприймання, відбитого в семантиці слова, його додаткових значеннях (конотаціях). Для дослідниці неологізм – це okazіональна семантема [16, с. 72].

Більшість українських дослідників розмежовують неологізми й okazіоналізми. На думку О. Стишова, okazіоналізми – це складне явище системного (реалізація словотвірних можливостей, закладених у системі певної мови) і асистемного (ненормативність, функціональна й емоційно-експресивна зумовленість, створення для ситуативних потреб) характеру [55, с. 46 – 47].

Специфіка okazіоналізмів викликає значне зацікавлення в українських мовознавців. Учені аналізують способи творення цих мовних одиниць та ступінь активності вживання моделей їх творення. У лексикографічному аспекті okazіональні одиниці досліджували Г. Вокальчук, Ж. Колоїз, О. Радько, В. Соприкіна та ін. Мовознавці укладають словники okazіоналізмів з метою систематизації мовних та мовленнєвих фактів. Прецеденти укладання подібних праць відомі в історії індивідуально-авторської неології. Таким є, наприклад, «Dictionnaire des mots sauvages» («Словник диких слів») М. Реймса, виданий у 1969 р. в Парижі. Цей словник містить 3500 індивідуально-авторських словотворів і слововживань французьких письменників XIX – XX ст. [23]. Ж. Колоїз підкреслює, що «входження okazіоналізмів у вітчизняну лексикографію можна означити як

шлях від простого фіксування в різних лінгвістичних словниках до скрупульозного опрацювання в нових (спеціальних) типах лексикографічних праць (словники мови письменників, індивідуальноавторських новотворів, okazіоналізмів і т. ін.)» [Там само]. Українська лексикографія у сфері індивідуально-авторської неології представлена, зокрема, працями Н. Адах «Словник авторських лексичних новотворів Василя Барки», А. Бондаренко «Показчик індивідуальних вживань лексики емотивного змісту в поетичних творах Василя Стуса», К. Брітікова «Словник нових іменників-назв особи», Г. Вокальчук «Словник okazіональних назв осіб в українській поезії 20–30 років ХХ століття», «Словотворчість українських поетів ХХ століття», «Словник лексичних новотворів Михайля Семенка», Н. Гаврилюк «Київські неокласики: словотворчість», В. Герман «Індивідуально-авторські неологізми (okazіоналізми) в сучасній поезії (60–90 роки)», О. Жижома «Індивідуально-авторські новотвори в поетичному дискурсі 80–90-х років ХХ століття», А. Калетнік «Словник неологізмів неокласиків», О. Турчак «Okazіоналізми в мові української преси 90-х років ХХ ст.» та ін. [Там само]. За словами Є. Карпіловської, «українські неологічні словники охоплюють увесь спектр лексичних інновацій, одно- і кількаслівних, або вмішують лише окремі їх різновиди: новотвори, нові запозичення, неосемантизми, а також висвітлюють окремі сфери функціонування нової лексики (стиль мови, тип текстів, ідіолект письменника)» [18; с. 148].

В ономасіологічному аспекті аналізували okazіоналізми О. Селіванова, А. Нелюба, простежуючи процес виникнення okazіоналізмів. Функціонально-стилістичний аспект цих мовних одиниць висвітлений у працях О. Стишова, А. Калетнік, В. Соприкіної та ін.

Оскільки мовні інновації – це не лише нові слова утворені за допомогою морфологічних засобів словотвору, а й зміни у значенні слова, то до цієї категорії відносять також метафори. В українській лінгвістиці особливості поетичної метафори висвітлені в монографії та численних статтях Л. Кравець [28].

Поняття «оказіоналізм», «оказіональність» не нові в мовознавстві. Вперше термін «оказіоналізм» вжив Н. Фельдман у 1957 році. До появи цього терміна і диференціації новотворів, усі нові слова в лінгвістиці визначали як неологізми. Більшість дослідників у галузі неології вказували на неоднорідність неологізмів і виділяли серед них загальномовні неологізми, створені для позначення нових фактів дійсності, та індивідуально-авторські, створені з художньою метою. Індивідуально-авторські не стають частиною мовної системи й не виходять за межі комунікативної ситуації, у якій вони виникли, а загальномовні з часом набувають поширення, хоч і не втрачають своєї новизни. Тому за загальномовними неологізмами поступово закріпився термін «неологізм», а за індивідуально-авторськими – «оказіоналізм».

Встановлено, що відмінність у визначенні й трактуванні оказіоналізмів пояснюється різними поглядами дослідників на описуване явище. На думку С. Єрмоленко, оказіоналізми – це слова, створені для певного контексту або ситуації, які не потрапляють до словників [13, с. 11]. Г. Вокальчук до оказіональних слів відносить структурно-семантичні новотвори, авторські варіанти загальномовних слів, слова, що за формою збігаються з лексемами, які раніше існували в мові (семантичні новотвори), а також слова, фактично запозичені з інших мов [8, с. 210].

У науковій літературі нині функціонують й інші терміни на позначення досліджуваних лексичних одиниць, а саме «оказіональне слово», «одноразовий неологізм», «індивідуальний новотвір», «художній оказіоналізм», «індивідуалізм», «слово-метеор», «слово-одноденка», «слово-беззаконник», «егологізм» тощо. Загальноновизнаними вважаються терміни «оказіоналізм» і «оказіональне слово», оскільки сама назва (від латинського *occasio* – випадок) вказує, що подібні слова створюють для певного випадку, для конкретної ситуації. В останні роки широкого вжитку набув термін «мовна інновація», співвідносний із «неологізм» і «оказіоналізм» (Л. Шевченко, Д. Сизонов, С. Гриценко, Т. Дячук, Є. Редько та ін.). Т. Дячук,

посилаючись на О. Стишова, подає таке визначення: «Під терміном «неологізми» або мовні інновації ми розуміємо «слова, словосполучення, фразеологізми, окремі їхні значення, що з'явилися на певному етапі розвитку мови для позначення нових реалій і понять, периферійних номінацій, актуалізація яких зумовлена соціальними і територіальними чинниками функціонування літературної мови, а також okazіоналізми (індивідуально-авторські новації), використані одноразово в мовній практиці певного автора, видання, редакції чи в конкретному тексті. Новизну цих новацій усвідомлюють мовці» [11; с. 22].

Мовні інновації, що виникли в результаті взаємодії екстралінгвальних і інтралінгвальних чинників більш вагомі, ніж нові іншомовні запозичення, оскільки є реалізацією потенціалу мови, особливо різних способів морфологічного словотворення: складання слів й основ, афіксації (суфіксації та префіксації). Нові слова з'являються від уже наявних лексем, і є процесом, який відбувається на відміну від запозичення в межах певної мови.

У появі мовних інновацій важливу роль відіграють екстралінгвальні, а саме соціальні чинники. Вони об'єднують суспільну діяльність людини, зміни у світі речей, явищ, роботу людського розуму, результати пізнавальної діяльності. До позамовних чинників появи новотворів належить комунікація, тобто мовне спілкування і суспільна потреба в чіткому й лаконічному передаванні інформації, що має експресивне забарвлення і відповідну силу впливу. Цей чинник зумовлений потребою в нових містких словах у зв'язку з прискоренням ритму життя та інтенсивністю процесів, що протікають у ньому.

У метамові магістерського дослідження ключовим є термін «мовна інновація». Як синоніми до нього вживаємо терміни «новотвір», «неологізм», «оказіоналізм», «нове слово». Нині відсутнє загальноприйняте трактування цих терміноодиниць. Важливим у понятті «мовна інновація» вважаємо акцентування певного нововведення, будь-чого нового в мовній системі. Саме це підкреслив свого часу у трактуванні інновацій Е. Косеріу: «Усе те, в

чому висловлене мовцем (воно розглядається з погляду мовних закономірностей) відхиляється від моделей, що існують у мові, якою ведеться розмова, можна назвати інновацією» [25, с. 158].

Отже, новизна пов'язана з динамікою мовної системи й охоплює зміни на всіх рівнях мовної системи та загалом процес оновлення мови (вихід з ужитку певних одиниць, заміну та появу конкурентних слів, словосполучень тощо). На різних мовних рівнях (морфемному, лексичному, словотвірному, морфологічному, синтаксичному) поняття новизни тлумачиться неоднаково і означає не тільки нові слова, створені в системі української мови, а й нові значення наявних слів, морфемо- та словосполучень, афікси, нові запозичення з інших мов тощо.

1.3. Категорійні ознаки мовної інновації

Мовними інноваціями називаємо неологізми, okazіоналізми, неосемантизми, нові фразеологізми, а також запозичення з інших мов.

Неологізми – це нові слова, які з'являються у мові у всі періоди її розвитку. Протилежним явищем і водночас пов'язаним із неологізацією є архаїзація лексики. Архаїзми – це витіснені з мови слова; їм на зміну прийшли нові синоніми: *чоло* – *лоб*, *град* – *місто*, *ланіти* – *щоки* та ін. Близьким до архаїзмів, але водночас відмінним від них явищем є історизми – застарілі слова, які позначають предмети, явища, дії, що вийшли з ужитку: *куруци* – *учасники антигабсбурзьких повстань в Королівстві Угорщина*; *жупан* – *верхній чоловічий одяг*; *князь* – *вождь війська та правитель князівства, титул голови феодальної монархії*. Архаїзми й історизми виходять з ужитку, натомість неологізми поповнюють лексичний склад мови. Нові слова, які з'являються в літературній мові перебувають в статусі неологізмів доти, доки вони не набувають широко вжитку, не узвичаюються. Наприклад, слова *комп'ютер*, *роутер*, *інтернет*, *смартфон*, *електромобіль* ще нещодавно були зовсім новими в українській мові, тобто були неологізмами, але нині вони є загальноновживаними.

Основною диференційною ознакою мовних інновацій є – новизна форми і змісту або тільки форми чи тільки змісту мовного знака. Як підкреслює А. Загнітко, стадію неологізації пройшла велика кількість слів сучасної української літературної мови. Вчений виокремлює такі групи лексики: «1) терміни з різних галузей науки, культури й мистецтва: *алгоритм, вірусологія, геохімія, кібернетика, генетика, кіносценарій, фотона рис, телепрограма* та ін.; 2) виробничо-технічні терміни: *космонавтика, нафтопровід* і под.; 3) назви нових предметів і понять побуту: *ательє, холодильник, радіола, транзистор, магнітофон, відеоманітофон, відеосалон, холдинг* тощо; 4) назви осіб за фахом: *екскаваторник, оператор, програміст* т. ін.» [14, с. 482 – 483].

Друга важлива ознака мовних інновацій – відсутність фіксації в словниках. Слово, словосполучення залишаються в статусі новоутворень доти, доки не буду зафіксовані в тлумачних та інших словниках сучасної літературної мови. Проте не всі мовні інновації потрапляють до словників. Частина з них, проіснувавши короткий час, виходить з ужитку, а частина залишається існувати в межах своїх контекстів, стаючи показником ідіостилію свого творця. Друга група – це індивідуально-авторські новотвори (оказіоналізми), поява яких зумовлена прагненням дати іншу, емоційно-експресивну назву поняттю, яке вже має словесне позначення в мові. Як зазначає О. Селіванова, «оказіоналізми створюються авторами художніх текстів із метою увиразнення мовлення й не розраховані на загальне вживання, тому їх називають стилістичними неологізмами [46, с. 417 – 418].

Не потрапляють до словників і назви установ, організацій, які існують відносно короткий час, тобто назви короткочасних явищ навколишньої дійсності. Вони виходять з ужитку і переходять до розряду історизмів або архаїзмів. Отже, подальшу долю мовних інновацій визначають екстралінгвальні чинники, зокрема важливість поняття, яке вони позначають, зв'язок із певними суспільними, культурними чи політичними явищами,

популяризація нових слів і словосполучень засобами масової інформації тощо [15, с. 416].

Важливою ознакою для фіксації новотвора в мові є усвідомлення його недавнього часу появи й новизни мовцями.

Визначення ступеня новизни мовної одиниці є проблемою у мовознавстві. Є. Карпіловська пропонує «для виявлення міри усталення в лексиконі нової назви, її активності й значущості у процесах номінації та комунікації» користуватися поняттям «функціональний потенціал інновації», який визначає як «сумарний показник кількості й потужності парадигматичних, синтагматичних, епідигматичних (асоціативних і дериваційних) відношень інновації з іншими, старими й новими, номінаціями в словнику і в тексті» [18, с. 153].

Мовні інновації виникають кількома способами:

1) використання засобів словотвору (словотворча деривація) – утворення нових слів шляхом застосування наявних у мові морфем; найпоширенішими способами є суфіксація (*заземлений – заземленість, накрутити – накрутка, філолог – філологиня*), префіксація (*постколоніальний, суперпропозиція*), префіксально-суфіксальний спосіб (*крило – окрилля, держава – удержавити, чат – початитися*), додавання основ, часто у сполученні із суфіксацією (*токсикоманія, малокрів'я, землерийство*), усічення основ, що характерне для неологізмів розмовної мови (*шиз – від шизофренія, універ – від університет*);

2) переносне вживання (семантична деривація), тобто поява в слові нового значення внаслідок вживання його на позначення іншого предмета, явища, властивості, дії на основі подібності: *тіньовий – пов'язаний з незаконними способами збагачення (тіньовий капітал, тіньова економіка); параліч – повна бездіяльність влади, економічних, соціальних і політичних механізмів у державі (параліч влади, економіка - на грані паралічу)*,

гастролер – злочинець, що робить злочини в різних місцях за межами свого постійного проживання;

3) запозичення слів з інших мов (*спойлер, худі, бомбер, грумер, байєр (професія), донати* та ін.) або з некодифікованих підсистем даної мови – з діалектів, просторіччя, жаргонів: *кобіта, пательня, просунутий* [27].

Ж. Колоїз наголошує на тому, що okazіональна лексика твориться за допомогою таких типів деривації: лексичної, семантичної, фраземної, морфологічної та синтаксичної [22, с. 85].

Лексична деривація, як і будь-який інший тип деривації, задовольняє не стільки потреби в найменуванні певного предмета або явища, скільки вимоги конкретної комунікативної ситуації щодо її побудови та оформлення. Саме комунікативні наміри мовців визначають конкретні значення використовуваних ними форм. З цього погляду поява нових слів і словосполучень є певним елементом мовної комунікації. Словотворчі процеси зумовлені взаємодією номінативно-комунікативних механізмів, в результаті чого виникає актуалізована номінація як продукт конкретної мовної ситуації. З цих позицій мовні інновації є певними фрагментами живої мови.

Мовні інновації, що виникли на основі фразеологізмів, є виразними експресемами: *скверносій — сіяти скверну*. Виразну якісну оцінку мають новотвори з першою прикметниковою основою на зразок *дрібнодух*. Цікавим способом посилення семантичної виразності є поєднання в одному новотворі основ, тотожних за значенням.

Специфіку семантичної деривації різні вчені пояснюють неоднаково. Її визначають як утворення нових значень на основі наявних, як «формування нових значень у семантичному полі однозначного чи багатозначного слова» [34, с. 11], як «нові значення слова, що постали внаслідок внутрішньослівної семантичної деривації (епідигматики) на ґрунті перенесення найменувань» [14, с. 482] та ін. Проте, як зазначає Ж. Колоїз, «у переважній більшості

випадків семантичні дериваційні процеси пов'язуються з розвитком полісемії» [21, с. 56]. Водночас, за словами Ж. Колоїз, у трактуванні семантичної деривації важливо брати до уваги не тільки полісемію, а й омонімію, тому що одним зі шляхів виникнення омонімів є розвиток значень полісемантичного слова [Там само]. Дослідниця також вважає, що термін «лексико-семантична деривація», є «не зовсім вдалим, адже лексична і семантична деривація – це два різні типи номінативної деривації, які мають як спільні, так і відмінні показники» [Там само].

Лексичну та семантичну деривацію об'єднує те, що в результаті з'являється однослівна назва. Відмінність їх полягає в тому, що результат лексичних дериваційних процесів відрізняється від своєї дериваційної основи і за формою, і за змістом, результатом семантичної деривації є модифікований зміст. Унаслідок лексичної деривації з'являються нові лексеми, у результаті семантичної – нові значення слова [Там само].

Семантичні інновації як результати семантичної деривації є водночас вторинними номінаціями, оскільки їх форма не створюється в акті номінації, а є повторним використанням уже наявної, яка позначала певні об'єкти навколишнього світу. Продуктивність результатів семантичної деривації, яка ґрунтується на метафоричному перенесенні, пояснюють універсальністю метафори як способу вторинної номінації, її здатністю активізувати образні асоціації [28, с. 54].

За морфологічними ознаками слова об'єднуються в морфологічні класи, або частини мови, які мають узагальнене частиномовне значення, певну структуру морфологічних категорій, систему форм словозміни або її відсутність, типові синтаксичні функції. Морфологічні класи є сформованою закритою структурою у тому розумінні, що нові частини мови не утворюються. Вони є засобом систематизації словникового складу мови, який постійно змінюється, оновлюється, поповнюється новими одиницями. Ж. Колоїз зазначає: «Словниковий склад, покликаний слугувати потребам комунікації між членами суспільства, відповідно до цього організований: він

потенційно безмежний, постійно поповнюючись новими словами шляхом словотворення, запозичень тощо. Але до сьогодні так і не осмислено природу okazіональності на морфологічному рівні, не з'ясовано особливості okazіональних результатів морфологічної деривації, не встановлено їхні диференційні ознаки, зокрема й ті, що мали б відрізнити їх від okazіональних результатів лексичних дериваційних процесів. Морфологічні okazіоналізми пов'язуються насамперед із найелементарнішим граматичним поняттям – граматичним значенням, або грамемою, репрезентованою випадковими граматичними модифікаціями» [22, с. 191].

Морфологічні okazіоналізми трактують як появу нових випадкових граматичних модифікацій унаслідок реалізації певних комунікативних завдань та з метою досягнення прагматичних цілей. У такому розумінні поняття «морфологічний okazіоналізм» та «okazіональна граматична модифікація» тотожні [Там само].

Утворення мовних інновації – це продуктивний спосіб поповнення синонімічних рядів. Індивідуально-авторські утворення (okazіоналізми) виділяються з-поміж усталених виразним емоційно-експресивним забарвленням, образністю. Одні з них функціонують тільки в межах конкретного тексту й без нього незрозумілі, інші набувають ширшого вжитку. На тлі загальномовних норм okazіоналізми сприймаються як незвичні, але з погляду стилістичної норми це необхідний компонент художньої творчості, а також публіцистики.

Типологічно виділяють номінативні, концептуальні, проєктивні неологізми, а також наївні, або примітивні. Поняття «примітиву» не містить оцінну семантику. Вважають, концептуальний неологізм виникає через нестачу в мові слів для вираження складного поняття, а неологізм-примітив з'являється через незнання слів або зворотів літературної мови. Наївний неологізм – це витвір стихійної усної словотворчості, вони показові для маргінального відносно літературних норм мовлення певних вікових і соціальних груп.

Окрему групу мовних інновацій утворюють лексичні й фразеологічні кальки – слова й словосполучення, створені під впливом іншомовних зразків: *крутий* – той, що справляє сильне враження своєю рішучістю, манерами й способом поведінки, здатністю впливати на навколишнім і тощо, *бритоголові* – скальковане з *skinheads*, *гаряча лінія* скальковане з *hot line*, *витік мізків* – скальковане з *brain drain* тощо.

Отже, виникнення мовних інновацій зумовлене найрізноманітнішими потребами життя і діяльності соціуму. Якщо неологізми створені за чинними в мові словотворчими законами і задовольняють певні потреби, тобто називають нове явище, предмет; установу, винахід; виконують художньо-образну функцію, то вони мають право на існування, незважаючи на те, ввійдуть вони до складу активного словника чи ні. Не залишаються в мові такі новотвори, які не виконують ніякої стилістичної чи номінативної функції, і не збагачують лексичного запасу мови.

1.4. Інтернет-ресурси як джерельна база мовних інновацій

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології створили принципово нове комунікативне середовище, яке зумовило зміни у функціонуванні мови та стимулювало процеси творення нових мовних одиниць. Обмін інформацією відбувається на численних інтернет-ресурсах, які водночас є майданчиками для апробації новотворів.

Поняття «інтернет-ресурс» трактуємо як «сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації у Всесвітній павутині. Інтернет-ресурс може містити інформацію в текстовій, графічній та мультимедійній формі. Кожен інтернет-ресурс повинен мати унікальну адресу, яка дозволяє знайти його в Мережі» [4].

Новим засобом комунікації, а отже і окремим каналом інформування є телеграм-канали, появу і функціонування яких також уможливили інформаційно-комунікаційні технології.

Telegram-канал – це «інструмент месенджера Telegram, який дозволяє доставляти інформацію абонентам». «Telegram-канали працюють за абонентською моделлю. Це стрічка новин з елементами блогу. Користувач робить підписку на канал, щоб регулярно отримувати інформацію. Повідомлення, яке надсилається до каналу, надходить абонентам не від імені автора, а від імені каналу. Адмініструвати канал можуть кілька людей, у тому числі й анонімно [66]. За допомогою Telegram-каналів відбувається персоналізоване доправлення та отримання інформації. Telegram-канали часто використовують редакції ЗМІ як окремий канал доправлення контенту своїм передплатникам [Там само].

За силою впливу на соціум сучасні інформаційно-комунікаційні технології прирівнюють до появи книгодрукування, яке «стало найсильнішим за своїми наслідками, створивши сучасну картину світу з національних держав, оскільки книги на національних мовах активували націоналізм. Книга також стала першим індустріально виробленим масовим продуктом, давши поштовх до подальшої промислової революції. Саме книга трансформувала соціосистему, багато в чому створивши сучасну цивілізацію» [41]. Новітні засоби, як книгодрукування, також спричинили трансформацію всіх суспільних сфер та зумовили стрімкі різнопланові зміни в мові.

Сучасні технології активізували писемну комунікацію, що в свою чергу інтенсифікувало економію мовних ресурсів. Водночас дослідники відзначають, що мова в інтернет-середовищі набула особливої ваги, а людина здобула більші можливості для свого розвитку (К. Терлоу, Н. С. Берон, Ш. Текл, Б. Дане, С. Херрінг, О. Горошко, Л. Компанцева, Л. Кравець та ін.). «Сам інтернет-простір є втіленням живого людського мислення, вираженого у формі тексту, що одночасно синтезує також графіку, звук, анімацію. Інтернет як новий комунікативний простір сприяє тому, що носії мови частіше замислюються над використовуваними мовними засобами. Мережа

стимулює мовленнєву творчість людини. Мова стає інструментом творчої самореалізації людей, які спілкуються нею» [9].

Комунікація в інтернеті надзвичайно різноманітна з погляду мови і стилю. У ній є все, що є в загальнонародній мові – в нормованій (літературній) і в позалітературній, тобто в просторіччі, молодіжному сленгу і професійних жаргонах.

Інтернет забезпечує широкий доступ до інформації та надає можливість вільного спілкування, мінімізуючи технічні, психологічні, лінгвальні перешкоди. Наявна в Інтернеті інформація неоднорідна. Виокремлюють інформацію рекламного характеру, розміщену на сайтах; професійно авторизовану інформацію, представлену на спеціалізованих ресурсах; та безкоштовну інформацію, створювану ентузіастами-любителями. Наукове зацікавлення викликають усі три групи, проте наша увага зосереджена на регіональних інтернет-виданнях та телеграм-каналах. Характерною ознакою мовної комунікації на цих ресурсах є синтез усної та писемної форм мови, важливий також візуальний компонент (креолізовані тексти).

Сегмент інтернет-комунікації сьогодні досить великий і досить впливовий. А це означає, що його не те, що не ігнорують, а активно використовують у різних сферах діяльності, серед яких політика, освіта, культура, а також сфера масової комунікації.

Подана нижче таблиця показує, скільки часу проводить в середньому людина в інтернеті, біля телевізора, в соцмережах тощо.

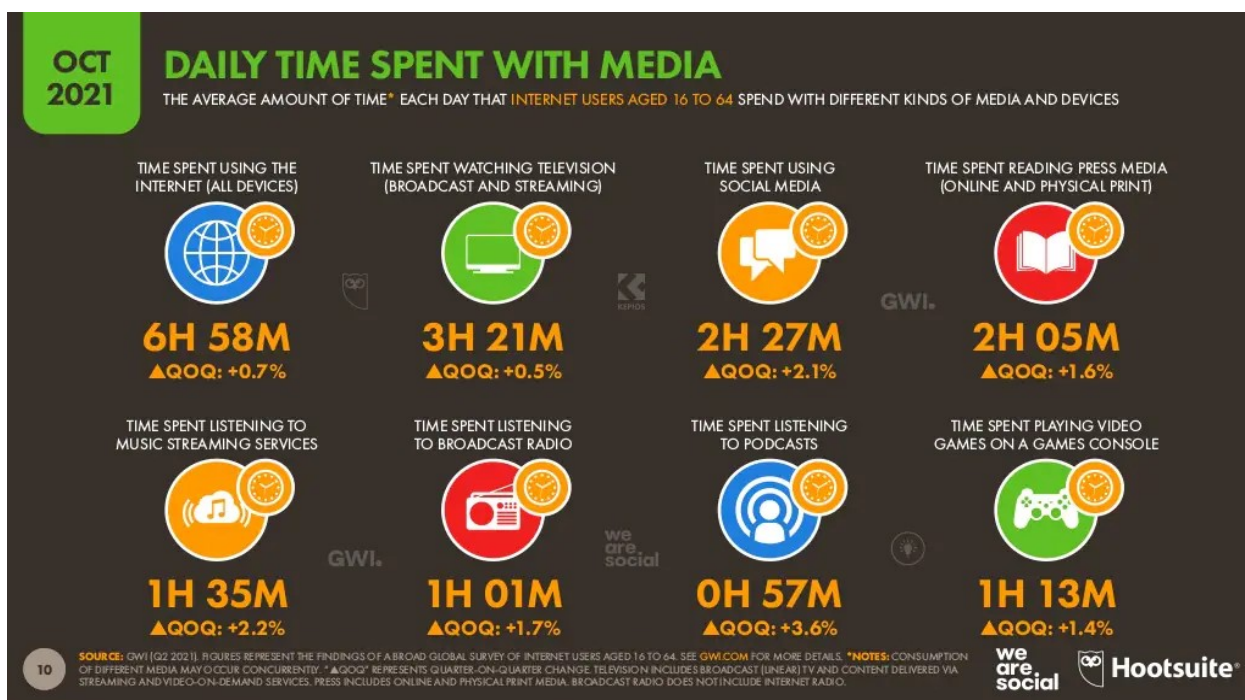

Рис. 1. Datareportal – URL: <https://datareportal.com/people/simon-kemp>

Подібну активність демонструють і українці, віддаючи перевагу різним інтернет-ресурсам.

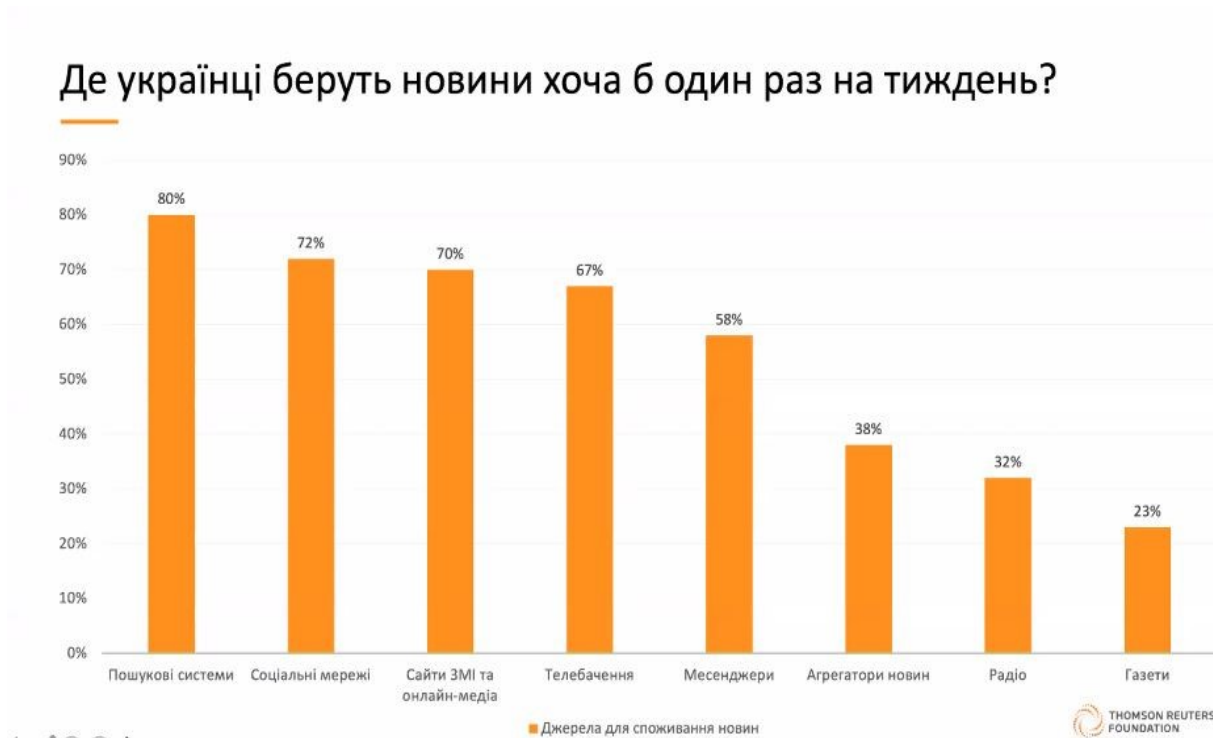

Рис.2. Thomson Reuters – URL: <https://ms.detector.media>

Ілюзорні відкритість і доступність потенційного співрозмовника, невимушеність, ситуативність, спонтанність, спорадичність, швидкість обміну повідомленнями зближують мовну комунікацію у віртуальному просторі з безпосереднім усним мовленням. Водночас домінування писемної форми збільшує відповідальність за висловлене та потребує більших комунікативних зусиль від учасників спілкування. Писемне мовлення підготовлене, продумане, складніше і глибше і в формально-граматичному аспекті, і в змістовому, ніж усне. Проте інтернет-середовище нівелює окремі характерні ознаки його [31, с. 50].

Online-комунікація передбачає легкий і точний виклад думок, вживання простих і коротких писемних текстів. Специфічні умови спілкування активізували творення аббревіатур, акронімів, зміни в орфографії і пунктуації (появу численних несвідомих і свідомих відхилень від мовних норм) тощо. Загалом комунікацію в інтернет-середовищі характеризує ліберальна лінгвістична ідеологія, що позначається і на стилях викладу інформації, і на змінах мовних одиниць, насамперед лексичних.

За словами М. Навальної, динаміку мовних змін найповніше відбивають засоби масової комунікації, де спостерігають «специфічні трансформації, реалізовані передусім на лексико-семантичному й словотвірному рівнях» [38 с. 165].

Водночас попри лібералізацію лінгвістичних правил і строкатість контентів і стилів, інтернет-видання залишаються зразком масмедіа.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Вивчення мовної інновації має тривалу традицію в українському мовознавстві, що засвідчують результати аналізу доробків учених. Це один із найактуальніших напрямків також сучасних лінгвістичних досліджень, оскільки суспільні та технологічні зміни спричиняють появу в українській мові значної кількості неолексем. Найповнішою мірою вони представлені в мові засобів масової інформації, зокрема в мові інтернет-видань та телеграм-каналів.

Загальноприйнятого трактування мовної інновації в сучасній лінгвістиці не існує. У магістерській роботі мовною інновацією називаємо новоутворену лексичну одиницю, що характеризується *новизною* (поява одиниць протягом досліджуваного періоду), *частотністю вживання*, *відсутністю кодифікації у словниках* (окрім спеціальних неологічних словників). Новизну мовної одиниці усвідомлюють носії мови.

Розрізняють такі види мовних інновацій: *новотвори* – це нове, засноване слово, *неодеривати* – словотвірні інновації, *неосемантизми* – загальноновживані і широковідомі лексичні одиниці рідної мови, що набули нових значень, *неозапозичення* – звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подібного перенесення.

До мовних інновацій відносимо також фразеологізми, які є новоствореними, модифікованими або запозиченими.

Значний обсяг розрядів і груп нової лексики засвідчує динаміку сучасної української мови, указує на формування нової моделі українського лексикону, що в свою чергу зумовлює необхідність виваженого лінгвістичного аналізу неолексем.

Розділ II. Мовні інновації в закарпатських інтернет-виданнях

1.1. Мовностилістичні особливості закарпатських інтернет-видань

Об'єктом магістерського дослідження стали видання Mukachevo.net, Goloskarpat.info, ДероЗакарпаття, ПроЗахід, Закарпаття24, Karpat.in.ua, в яких найчастіше фіксуємо оригінальну стилістику та мовні інновації.

Mukachevo.net висвітлює політичні, економічні, культурні, кримінальні, спортивні та інші події Ужгорода, регіону та України в цілому. Goloskarpat.info часто розміщує ексклюзивні журналістські матеріали, подає новини регіону та країни. ДероЗакарпаття пропонує гостру й актуальну інформацію про події в країні, а також новини спорту, розважальні матеріали, кулінарні рецепти тощо. ПроЗахід містить новини та відомості про культурну спадщину краю. Закарпаття24 – медіа-ресурс про політику, економіку, кримінал, спорт, надзвичайні події, культуру. Karpat.in.ua, крім новин, багато уваги приділяє історії та археології Закарпаття, України й світу. В обраних медіа простежуємо характерні для всіх інтернет-видань тенденції, а саме:

- індивідуалізацію у стилі викладу інформації, що узгоджується із тенденцією диверсифікованості в інтернет-медіа;
- глобалізацію – ширше висвітлення проблем із залученням передісторій, проведенням аналогій тощо;
- експресивізацію в представленні новин, що досягається і за допомогою мовних одиниць, і порядком розміщення повідомлень.

Почерпнута на ресурсах різних інформаційних агенств інформація може зберігати нейтральне забарвлення, а може завдяки рерайту набувати своєрідного колориту (наприклад, іронійного). Через використання експресивної лексики ЗМІ впливають на громадську думку, маніпулюють нею. Вплив на читача посилюють креолізовані тексти.

Мова аналізованих інтернет-видань загалом відповідає чинним нормам сучасної літературної мови, але водночас характеризується наявністю новотворів, частина з яких має виразне розмовне забарвлення: *У ці вихідні на Свалявині медики «екстренки» вже вкотре доставляли пацієнтів до санітарного автомобіля санчатами* (Закарпаття24), *Захворюваність зростає: 5 навчальних закладів Ужгорода переходять на дистанційку* (Закарпаття24). Фіксуємо також значну кількість нових термінологічних утворень або запозичень: *В Мукачеві за кошти ООН створюють сучасний інтеграційний хаб* (Mukachevo.net), *Бограч-індекс: на Закарпатті трохи знизилася ціна на продукти* (Закарпаття24), *Наркоаграрії замаскували гектар коноплі в лісах Закарпаття* (ДероЗакарпаття).

Зафіксовані в інтернет-виданнях Закарпаття мовні інновації не належать до регіональних чи індивідуально-авторських, а показові для українськомовних інтернет-видань загалом. У мові аналізованих інтернет-видань спостерігаємо процеси, які М. Навальна характеризує так: «Перебудова лексичного ладу експлікується в процесах експресивізації лексичних одиниць, їхній функціонально-стильовій дифузності, у специфічному освоєнні нових термінологічних запозичень, що загалом істотно впливає на поповнення лексики сучасної української публіцистики і водночас на комунікативну ефективність повідомлень, увиразнюючи їх впливову потужність як провідну ознаку медійних жанрів» [38, с. 165]. В аналізованих виданнях зафіксовано такі різновиди мовних інновацій: неодеривати, неосемантизми, запозичення, трансформовані фразеологізми.

1.2. Мовні інновації за морфологічними способами словотвору

В українській лінгвістиці розрізняють морфологічні і неморфологічні способи словотвору.

Морфологічними вважають способи творення слів за допомогою афіксальних морфем, а також творення складних і складноскорочених слів. Відповідно розрізняють афіксальні способи словотвору, основоскладання та абревіацію.

Афіксальні способи словотвору диференціюють за участю афіксальних морфем на префіксальний, суфіксальний, постфіксальний та змішані: суфіксально-префіксальний, префіксально-постфіксальний, суфіксально-постфіксальний, суфіксально-префіксально-постфіксальний та флексійний.

Префіксальний спосіб словотвору, або префіксація, – це спосіб творення похідних слів за допомогою приєднання префікса [10, с. 270]. Особливістю цього способу є те, що префікс приєднується до граматично оформленого слова, а отже слова, утворені цим способом, належать до тієї само частини мови, що й вихідні: *казати – розказати, весна – провесна, чекати – перечекати*.

Префікси мають виражально-зображальний потенціал і надають тексту стилістичної виразності, яку визначають, зокрема, за кількістю префіксів та за їх відтінками значень. У мові інтернет-видань частотні багатозначні префікси, які виконують кілька функцій відразу: смислової, граматичної і експресивної. Водночас кількість значень префікса впливає на його виразність: багатозначні префікси менш виразні й для створення певного стилістичного ефекту потрібні додаткові прийоми.

За нашими спостереження найпродуктивнішими в мові закарпатських інтернет-видань, як і загалом у сучасній українській мові, є префікси:

- **анти-** – «означає протилежність, протидію, заміну, надає лексемам книжного відтінку, а деяким суспільно-політичним словам – відтінку несхвалення, зневажливості» [50]. Цей префікс має іншомовне походження і надає словам книжного забарвлення, незалежно від

характеру основи. Зафіксовані слова із префіксом *анти-* закономірно належать до іменників або прикметників і мають різний ступінь новизни. Переважна більшість із них функціонує не тільки в місцевих інтернет-виданнях, а й у всеукраїнських. Мовні інновації, утворені за допомогою цього префікса належать до різних тематичних груп. Наприклад, частина з них виникла під час пандемії, відбивши тогочасні реалії: *антивакцинація, антивакцинатор(и), антивакцинаторство, антиковідний, антимасковий*. Іншу групу утворюють слова, появу яких спричинила війна Росії проти України: *антипутінський, антиросійський, антиукраїнський, антисанкції (російські)*. Помітною є також група слів суспільно-політичної тематики: *антиватник, антифейк, антидемократичний, антиолігархічний, антидискримінаційний, антикризовий, антипорошенківці, антирейтинг, антирекорд, антигерой*;

- **проти-** – український аналог *анти-*: *протиковідний, протикоронавірусний, протимасковий*;
- **де-** продуктивний у творенні нових іменників і дієслів. Сприяє реалізації значення: «1) віддалення, видалення, виділення, скасування, припинення, усунення чого-небудь; 2) рух донизу, зниження» [48]. Наприклад: *деокупувати – деокупація, деофшоризувати – деофшоризація, децентралізувати – децентралізація, декомунізувати – декомунізація, дерусифікувати – дерусифікація (Оприлюднено прізвища тих, хто саботує дерусифікацію вулиць в Ужгороді (Закарпаття онлайн), В Ужгороді триває декомунізація назв вулиць (Uzhgorod.net))*;
- **за-** сприяє реалізації значення початку або кінця дії та надає словам розмовного забарвлення. Префікс виявляє значну продуктивність у творенні нових дієслівних лексем: *забанити, задонатити, замотивувати, зафасувати, законтактувати*;

- **про-** – в одному із своїх значень протистоїть префіксу *анти-*, актуалізуючи позитивну оцінну семантику прихильності до чогось: *провладний, проукраїнський, проєвропейський*.

Продуктивним в мові інтернет-видань є запозичений із англійської у відповідному графічному оформленні формант **e-**: *e-підримка, e-каталог, e-тендер (e-tender), e-паспорт, e-парламент, e-паливо, e-держава, e-податки, e-вибори* та ін. Фіксуємо цей формант і в кириличному варіанті: *єДопомога* (платформа), а також у поєднанні кириличного варіанту з наступними латинськими літерами: *є-data*. Виразним експресивним забарвленням характеризується новотвір *єМогила*, що позначає українську державну програму, спрямовану на підтримку тим, хто бореться з окупантами.

За спостереженнями дослідників, продуктивність цього форманта стрімко зростає: «У другому десятилітті ХХІ сторіччя через поширення інформаційних технологій процеси, пов'язані із суспільно-політичним життям, продовжують переходити у віртуальний формат, **e-** бере активну участь у словотворенні» [27, с. 100]. Як зазначає Ю. Костюк, новотвори із формантом **e-** функціонують паралельно із співвідносними словосполученнями, проте «деякі новотвори – *e-здоров'я, e-податки, e-декларант* не мають синонімічних словосполучень, а отже, **e-** із аброснови перетворився у префіксоїд» [27, с. 101]

Подібними за формальними показниками, але відмінні за походженням, значенням та стилістичним забарвлення є мовні інновації з формантом **z-**: *z-окупанти, z-трофеї, z-канали, z-патріоти, z-воєнкори*. Поява цього форманта зумовлена використанням літери **z** в якості розпізнавального знака на російській військовій техніці під час вторгнення Росії в Україну. В українському мовно-інформаційному просторі ці мовні інновації мають виразне негативне забарвлення.

Суфіксальний спосіб словотвору, або суфіксація, – це творення похідних слів приєднанням до твірної основи суфікса [10, с. 270]. Це

поширений спосіб творення в сучасній українській мові. Цим способом творяться іменники, прикметники, дієслова, прислівники. У кожної з цих частин мови є своя система суфіксів, найбільше серед них іменникових і прикметникових.

Багато суфіксів мають виразне функціонально-стильове або емоційно-експресивне забарвлення. Одні з них надають словам виразного книжного характеру, визначаючи їх належність до наукового, офіційно-ділового або публіцистичного стилів. Стилістичне забарвлення слова залежить не лише від суфікса, а й від семантики кореня або основи, до яких додається суфікс, а також від морфологічної структури основи (наявність або відсутність інших суфіксів і префіксів). На стилістичне забарвлення впливає також частотність вживання слів книжного словотворчого типу та від вживання інших стилістичних засобів. Впливає на стилістичне значення і загальний зміст тексту.

Вважається, що стилістично нейтральне забарвлення забезпечують слова, які мають суфікси абстрактного, узагальнювального значення, а також слова, які атрибутивну чи предикативну ознаку подають як предмет. Це віддієслівні та відприкметникові іменники з суфіксами **-анн-**, **-енн-**, **-от-**, **-ість**, **-ізм**, **-ств-**, **-цтв-** та ін. Проте стилістичне забарвлення слів із цими суфіксами може істотно змінюватися під впливом контексту. Так, в сучасну українську мову ввійшли слова *путінізм*, *путініст*, *рашизм*, *рашист*.

Суфікс **-ізм** (**-изм**, **-їзм**) має греко-латинське походження. За допомогою цього суфікса утворюють лексеми від українських та інших основ: *історизм*, *українізм*, *фашизм*. Слова, що виникли за участі цього суфікса, – це переважно наукові терміни з узагальненим значенням, що позначають назви ідеологій, наукових напрямків тощо. Проте ці суфікси вживають також у поєднанні з основами, що мають знижено-побутове значення. В результаті сполучення стилістично різнопланових явищ з'являються слова іронійно-розважального характеру (*бабо-ягізм*, *хвостизм*, *наплювизм*).

Неологізм *путінізм* утворився шляхом додавання суфікса **-ізм** до основи іменника-власної назви – прізвищем керівника сусідньої держави. Похідне слово, хоч і пов'язане семантично і граматично з твірною основою, проте реалізує інше значення.

Вікіпедія подає таке трактування: «Путінізм – «ідеологічна підтечія російського фашизму (...), що зародилася в середовищі російської політичної еліти на початку 2000-х років і є домінуючою державною ідеологією в сучасній Росії. Ідеологічно путінізм є химерним поєднанням старіших ідеологій російського націоналізму, таких як панславізм/слов'янофільство, євразійство, націонал-більшовизм та рашизм, й базується на концепції створення та поширення «руського міру» на якомога більшій території, при одночасному бажанні економічного співробітництва з Заходом для збільшення статків російської олігархічної еліти» [43]. Схоже, але лаконічніше пояснення подає Велика українська енциклопедія: «Путінізм (англ. «Putinism») – авторитарний політичний режим, що сформувався в Російській Федерації в період президенства та прем'єрства В. Путіна (з 1999)» [44]. У наведених контекстах слово *путінізм* як термін має книжне забарвлення. Проте в інших контекстах, взаємодіючи з різними мовними засобами, воно набуває експресивного забарвлення, негативної оцінки: *Тренд «жестів доброї волі» вже вичерпав себе і не в змозі приховати від навіть враженої «путінізмом» внутрішньої аудиторії загальної неспроможності таких «бравих» колись вояків (Mukachevo.net), Прихильникам путінізму та рашизму не місце у владі на будь-якому рівні (Mukachevo.net)*. Слово *путініст* похідне від *путінізм* і означає «прибічник, прихильник путінізму».

Твірною основою слова *рашизм* став англomовний варіант назви країни-агресора Russia, що звучить як *раша*. В українській лінгвокультурі це слово мало негативне емоційно-оцінне забарвлення. Додавання книжного суфікса **-ізм** сприяло нівелюванню цього стилістичного забарвлення та появі книжного колориту. Офіційне визнання політичного режиму країни-агресора як *рашизму* остаточно утвердило цю лексему як термін. Отже,

слово, яке спонтанно виникло і мало розмовне емоційно-експресивне забарвлення, термінологізувалося й набуло книжного забарвлення, що відповідає діловому стилю: *Верховна Рада 2 травня схвалила постанову, яка визначає політичний режим у росії як «рашизм», а також засуджує ідеологічні засади та суспільні практики російського режиму, називаючи їх тоталітарними й людиноненависницькими* (zakarpatpost.net). Проте у мові інтернет-видань ще можемо фіксувати вживання слова *рашизм* та похідного від нього *рашист* з експресивним забарвленням, чому сприяє контекст: *Вперше з початку навали рашистів: «Укрзалізниця» пустить потяги до Словаччини»* (ДероЗакарпаття). Стилiстично позначене слово *навала* сприяє актуалізації експресивної семантики і в слові *рашисти*.

Описані випадки відбивають лексико-семантичні процеси термінологізації лексики. Загальний нейтральний тон викладу інформації в офіційно-діловому і науковому стилях сприяє тому, що суфіксальні слова загальнонародної мови, потрапляючи в контекст книжного характеру, перестають сприйматись як засіб емоційно-експресивного вираження, набуваючи стилістичної нейтральності або книжності.

Продуктивні у мові інтернет-видань також дієслівні суфікси **-і-, -и- (-ї-), -а-, ува-**. Найчастіше у творенні дієслів за участі цих суфіксів задіяні твірні основи іменників - назв осіб:

Кадиров (російський чеченський державний діяч) – *кадирити* («видавати бажане за дійсне» [3]),

Кім (голова Миколаївської ОВА) – *кімити* («зберігати оптимізм» [Там само]),

Макрон (французький державний діяч, політик) – *макронити* («робити дуже стурбований вигляд щодо певної ситуації, усім це показувати, але нічого не робити» [51]),

Притула (український громадський та політичний діяч, волонтер, телеведучий, актор) – *приту́лити* («жертвувати гроші на армію» [33]),

Шойгу (російський державний діяч та політик) – *шойгувати* («видавати, що все добре, коли це не так» [Там само]),

Шольц (німецький політик та державний діяч) – *шольцити* («не виконувати своїх обіцянок» [Там само]).

Суфіксально-префіксальний спосіб полягає у творенні похідних слів одночасним приєднанням до твірної основи префікса і суфікса [10, с. 270]. У досліджуваних джерелах цим способом утворено значну кількість дієслів. Твірними основами є переважно іменники, прикметники і числівники.

Найчастотніші в аналізованих джерелах новотвори-дієслова, до складу яких входить суфікс **-и-**, який перетворює основу іменника в дієслово, і префікс **за-**, який взаємодіє з основою і надає новотвору нового значення:

байрактар (іменник; означає «турецький ударний оперативно-тактичний середньовисотний безпілотний літальний апарат»)

– *забайрактарити*;

джавелін (іменник; означає «переносний протитанковий ракетний комплекс») – *заджавелініти*;

стінгер (іменник; означає «переносний зенітно-ракетний комплекс класу «земля – повітря» з інфрачервоною голівкою самонаведення»)

– *застінгерити*;

стugna (іменник; означає «комплекс, призначений для враження танків та інших броньованих цілей»)

– *застугнити*;

корсар (іменник; означає «український протитанковий ракетний комплекс, розроблений конструкторським бюро «Луч»)

– *закорсарити*;

нептун (іменник; означає «українська протикорабельна крилата ракета»)

– *занептунити*.

Новотвори реалізують значення «знищити ворога і його техніку за допомогою безпілотників, ракетних комплексів, зенітно-ракетних комплексів тощо». Такі мовні інновації фіксуємо в мові телеграм-каналів та в

соцмережах: *Треба забайрактарити всю цю рашиську погань; Воїни ... застугнили ворожу піхоту на околицях Бахмута; «Москву» занептули.*

За цією моделлю виникла мовна інновація *заукраїнити*, яку було внесено до онлайн-словника сленгу Urban Dictionary, про що повідомили численні українські інтернет-видання. Слово має значення «завдати втрат і ганьби нападнику» [42].

У творенні дієслів за цією моделлю беруть участь також числівники: *двохсотий* («умовне кодоване позначення в армії при авіаперебезенні тіла загиблого військовослужбовця до місця поховання»)

– *задвохсотити* («знищити ворога»);

трьохсотий («у військовому жаргоні термін, що позначає транспортування пораненого солдата, якого вивозять із зони бойових дій»)

– *затрьохсотити* («поранити, нейтралізувати ворога»).

Такі мовні інновації наявні і в інтернет-виданнях, і в телеграм-каналах: *В Україні «задвохсотили» ще понад 900 окупантів (ДороЗакарпаття); Під час бою ЗСУ «затрьохсотили» двох окупантів з "Ахмата", туди підійшла група евакуації (Закарпаття24).*

За участі суфікса *-и-* і префікса *за-* від іменникових основ утворені численні дієслова зі сфери інтернет-комунікації: *загуглити* – шукати в інтернеті за допомогою Google; *залогінити* – увести алфавітно-цифровий набір символів, що ідентифікує користувача комп'ютера або комп'ютерної мережі; *запаролити* – створити пароль; *запостити* – розмістити в соцмережах; *заскрінити* – зробити знімок екрана, *затегати* – створити набір ключових слів для певної інформації; *затролити* – поглумитися над людиною та ін. Наведені слова характеризують насамперед розмовну комунікацію і функціонують і в усному живому спілкуванні, і в соцмережах, чатах тощо. Проте фіксуємо їх також у мові інтернет-видань, насамперед в інтерв'ю та репортажах: *Більше підприємств не загуглив?* (Mukachevo.net), *Якби "затегати" ключові слова нашої балаканини, то це виглядало би так: Вибори; Вибори; Країна; Вибори (ДороЗакарпаття); Учасники челенджу*

обов'язково мають зробити скрін дзвінка, запостити разом із власним фото і затегати трьох друзів, щоб ініціатива (Закарпаття24), Після установки активуйте додаток, і виділіть за допомогою мишки потрібний фрагмент, який хочете заскринити (blog.foxtrot).

Продуктивна також модель творення відіменникових дієслів із суфіксом **-и-** та префіксом **від-**, що мають загальне значення «ретельно або інтенсивно виконати дію»: *відбайрактарити, відбандерити, відджавелініти, відхаймарсити*. Наведені дієслова реалізують узагальнене значення «дати відсіч ворогові».

Від іменників, що є назвами українських населених пунктів, за цією моделлю утворилися дієслова: *Ірпінь – відірпенити, Гостомель – відгостомелити, Ізюм – відізіюмити, Чорнобаївка – відчорнобаїти*, які також мають узагальнене значення «дати відсіч ворогові». Зазначимо, що від цих основ творять дієслова також за іншими моделями, наприклад: *нагостомелити, перегостомелити, забучити, начорнобаїти*.

Складні слова. Традиційними способами словотвору є основоскладання, словоскладання і абрєвіація. Це різні типи складання основ, яким відповідають складні і складноскорочені слова. «Складання – це спосіб творення складних слів поєднанням двох або більше основ чи цілих слів або їх скорочень (усічень) і цим відрізняється від інших способів морфологічного словотвору, орієнтованих на творення простих слів» [10, с. 272]. Основою творення складних слів є словосполучення, а основним способом творення – основоскладання. Цим способом творяться складні іменники, прикметники, прислівники.

Основоскладання – «це поєнання кількох основ слів за допомогою інтерфісів *о, е* (*доброзичливий, працездатний*) або без них (*триповерховий, всюдихід*)» [Там само]. До мовних інновацій, що виникли внаслідок основоскладання, відносимо: *вірусоносій, вірусоскептик, карантинесія, ковідофобія, коронавірус, коронакриза, коронапсихоз, самоізоляція; спільнокошт, єврооптиміст, кібератака, кібертероризм; кремлебот,*

бандеромобіль, літакопад, тероборона, а також байденоterapia. У місцевих інтернет-виданнях фіксуємо мовні інновації на кшталт наркоаграрії: Наркоаграрії замаскували гектар коноплі в лісах Закарпаття (ДероЗакарпаття).

У мові аналізованих інтернет-видань фіксуємо високу частотність мовних інновацій з компонентом бот. За словами Ю. Костюк, «основа **бот** – «комп'ютерна програма, що імітує дії людини»: *ботоферма, бенябот, гриценкобот, зебот, зелебот, кремлебот, ляшкобот, міхобот, порохобот, ригобот, юлебот*. Поступово відбувся семантичний зсув, і композити з основою **-бот** почали вживатися на позначення прихильника певного політика або ненависника його опонентів, конкуруючи з узвичаєними формантами **-філ** і **-фоб**» [27, с. 104].

Значна частина мовних інновацій утворилася способом **словоскладання** – «поєднання кількох слів або словоформ в одному складному слові» [Там само]: *ковід-лікарня, ковід-пацієнт, ковід-аналізи, ковід-палата; фокус-група, країна-агресор, онлайн-петиція, фейсбук-експерт*.

Виразний територіальний колорит має мовна інновація, утворена способом словоскладання, *бограч-індекс: Бограч-індекс: на Закарпатті трохи знизилися ціни на продукти* (Закарпаття24).

Окремим видом мовних інновацій є неолексеми, утворені способом лексикалізації часто вживаних фраз: *аналоговнет* – щось, що вигадане і Росії, *затридні* – нереалістичний план, *іхтамнетити* – знищувати ворогів, *потєрьнет* – пропагандистське твердження про облудну відсутність бойових втрат у лавах російських окупантів, *дебахнуло* – людина, яка через свій інтерес чи стурбованість може спричинити багато шкоди [33]. Раніше за цією ж моделлю були утворені слова: *всепропало, насзливають, кримнаш* та ін.

Абревіація характеризується тим, що «для творення слів використовують усічені основи» [10, с. 272]: *Збройні сили України – ЗСУ, Рада безпеки – Радбез, Рада національної безпеки й оборони – РНБО, так*

звана «Луганська Народна Республіка» – ЛНР, так звана «Донецька Народна Республіка» – ДНР та ін. Від цих абревіатур виникають новотвори *НАТО – натівець*, *ЛНР – ЛНРівець*, *ДНР – ДНРівець*, а також специфічні мовні інновації *ЗСУістка*, *КраЗСУнчик/краЗСУня*.

Абревіатури в мові армійців є основою для творення неолексем-сленгізмів, які проникають у мову медійників:

- розвідувально-дозорна машина *БРДМ-2 – бардак*;
 - станковий кулемет Дегтярьова-Шпагіна (ДШК) – «*Дашка*»;
 - протитанкова гармата або автомат АКСУ – «*Ксюша, Ксюха*»;
 - станковий протитанковий гранатомет СПГ-9 – «*Сапог*»;
 - вантажна автівка ГАЗ-66 – «*Шишарик, шишига*»;
 - плавучий бронетранспортер МТ – ЛБ – *мотолига*;
 - кулемет Калашникова модернізований (рос. ПКМ) – *покемон* та ін.
- [35].

Ця модель творення мовних інновацій досить продуктивна, але в мову інтернет-видань та телеграм-каналів потрапляє лише частина цих неолексем.

Ці мовні процеси, на думку О. Стишова, можна пояснити впливом позамовних чинників та внутрішньомовних, що діють «переважно в тісному взаємозв'язку. Серед них слід назвати демократизацію всього українського життя, мовностилістичну розкутість журналістів та авторів статей, зростання ролі особистості, прагнення до емоційності, експресивності та влучності на тлі стандарту, економії мовної енергії, прагматизму тощо» [55, с. 128].

1.3. Неосемантизми в мові інтернет-видань

Неосемантизми утворюються в результаті семантичної деривації. За словами Ж. Колоїз, «семантична деривація є одним із дериваційних процесів, у результаті якого утворюються похідні (вторинні) семантично значущі одиниці» [21]. Дослідники неоднаково визначають суть семантичної деривації, проте сходяться на думці, що вона пов'язана з розвитком полісемії [Там само].

Неологізми семантичні або неосемантизми – нові значення слова, що постали внаслідок внутрішньослівної семантичної деривації (епідигматики) на ґрунті перенесення найменувань [14, с. 483]. Семантичні неологізми, як і інші типи мовних інновацій, з одного боку, використовують наявні в мові ресурси, а з іншого – вони розвивають мову. О. Стишов наголошує, що «процеси семантичної деривації виступають потужним фактором, що забезпечує інноваційні зміни в мові, через це теорію семантичної деривації варто не заперечувати, а розвивати» [56, с. 365]. за спостереженнями вченого, значення вже наявного в мові слова розвивається завдяки еліптизації певних словосполучень (близьких до сталих) і конденсації значення в стрижневій лексемі (здебільшого іменнику) [55, с. 223].

Основним механізмом розширення значень слова є його метафоричне вживання, тобто перенесення властивостей одного предмета (явища, дії) і його мовного знака (слова) на інший предмет (явище, дію) за аналогією або контрастом [29]. На думку Л. Кравець, метафора «не тільки експонує в мовній формі результати образного пізнання дійсності, а й впливає на його подальший розвиток та дає змогу конструювати нову реальність» [28, с. 362]. Така аналогізація, що є «перемиканням мовного коду», «суміщення несумісного», за словами Н. Клименко та її співавторів, «завжди сприяє формуванню в номінаціях виразних експресивно-оцінних конотацій» [20, с. 92].

Ще одним механізмом розширення змістового потенціалу слова є метонімія – перенесення властивостей одного предмета (явища, дії) і його мовного знака (слова) на інший предмет (явище, дію) за суміжністю [30].

До неосемантизмів відносимо такі лексеми:

Аватар – військовий, що любить випити алкоголь. Синонім: *семисотий*.

Базувати – говорити підставові, базові речі.

Балалайка (летюча) – іранський дрон-камікадзе, який використовує Росія для обстрілу електростанцій в Україні. Синоніми: *мопед (повітряний)*, *летюча газонокосарка*.

Бобри – інженерний підрозділ (постійно в дії, постійно щось будують).

Гауляйтер – керівник окупаційної адміністрації області або міста, села з числа місцевих мешканців.

Град – російська реактивна система залпового вогню.

Дисотека – бойові дії.

Єноти – десантники (вони також смугасті).

Зуби дракона – залізобетонні конструкції, які використовують для перешкоджання руху танків та мотопіхоти

Їжак – найпростіше протитанкове загородження у вигляді об'ємних шестикінецьних зірок з металу.

Коридор, калідор – прихисток між двох стін під час повітряних тривоги.

Люстра – освітлювальний боєприпас.

Орк – російські військові.

Пакети – тіла мертвих росіян.

Піксель – українська військова форма, забарвлена в стилі ЗСУ

Приліт – влучання ракети або її уламків у якісь об'єкти.

Пташка – дрон, літак, вертоліт.

Таблетка – медична машина [35].

Частина цих новотворів має виразне негативно-оцінне забарвлення: *Воїни 128-ї закарпатської бригади показали, як орки здаються в полон* [goloskarpat.info], *Мама Героя: «Напишіть історію сина, щоб знали, які*

підступні орки» [uzhgorod.net.ua], а частина позитивне або нейтральне забарвлення: *То й не дивно чому їхнє гасло – «Завжди перші!» А чому ж все таки снот? Бо снот – тварина розумна, хитра, витривала і прекрасно діє вночі. Як і наші десантники (ts-style.od.ua); На нарукавному знаку військовослужбовців цієї військової частини зображено бобра. Бобри підкорюють своєю працьовитістю і здатністю робити надійні споруди. Вони чудово відчують себе у воді. Це дуже працелюбна тварина: потрібно багато терпіння і розуму, щоб звалити велике дерево таким чином, щоб воно стало в певному місці річки або водосховища, де буде майбутня гребля. Саме тому військові понтонери асоціюються з цією твариною (facebook.com). Стилiстичне забарвлення неолексем відіграє важливу роль у формуванні образу позначуваного явища. На цю особливість звернув увагу навіть Секретар Ради національної безпеки і оборони України О. Данілов, зауваживши: «Нам, напевно, не варто занадто захоплюватися вживанням нових термінів – *орк, русня, свинособака*. Не потрібно розмивати образ ворога, так би мовити. Пишемо і зразу документуємо для історії: «*руській*», «*росіянин*», «*росія*» – вбив, напав, пограбував, зґвалтував, зруйнував, збрехав» [LB.ua].*

Мотивувальна основа наведених мовних інновацій не завжди очевидна, оскільки на появу нового значення слова істотно впливають позамовні чинники, культурне середовище, стереотипи. Водночас у ході дослідження було помічено, що провідним способом появи мовних інновацій є метафоризація. Результати наших спостережень збігаються із результатами Ю. Костюк, яка доводить, що «інновації суспільно-політичної лексики сучасної української мови здебільшого виникають у мові ЗМІ, а для публіцистичного стилю важливий не тільки фактаж, а й емоційність і образність. Тому метафоризація – найпродуктивніший спосіб творення нових значень слів» [27, с. 124]. Приклади метафоризації: «*Завтра відбудеться майстер-клас із плетіння кікімор, маскувальний костюм, які ще називають чугайстрами*» (Рух підтримки закарпатських воїнів).

Як мовну інновацію розглядаємо також мем *бавовна* – вибухи на тимчасово окупованій території України та на території Російської Федерації. Вікіпедія подає таку історію мему: «25 квітня 2022 року в російському Брянську пролунали вибухи у військовій частині та на нафтобазі. Новину про цю подію, перекладену з російських джерел за допомогою онлайн-перекладачів, опублікували на телеграм-каналі «Оперативний ЗСУ». Онлайн-перекладач сплутав російські омографи, через що в тексті новини було написано, що «перед початком пожежі чулася потужна бавовна».

Цей текст із помилкою підхопили сайти-сміттярки і стали висміювати українські користувачі твіттеру. Через кілька днів, 30 квітня, український сегмент твіттеру став залякувати жителів російського Белгорода майбутніми обстрілами, які нібито готують ЗСУ. Зокрема, в цій акції було використано і термін «бавовна» у його меметичному значенні – в розрахунку на те, що росіяни не розуміють української мови.

Поширенню мему на перших етапах посприяв, зокрема, Сергій Стерненко.

Відтоді словом «бавовна» в українському сегменті інтернету називають вибухи на окупованих територіях України та на території Росії, зокрема, вибух на Кримському мосту» [https://uk.wikipedia.org/wiki/Бавовна_мем].

Крім неосемантизмів періоду війни, в українській мові з'явилося багато інших неолексем. Деякі з них уже узвичаєні, тобто не сприймаються як нові, наприклад: *вірус* – шкідлива комп'ютерна програма; *троль* – людина, яка тролить, тобто провокує когось, підбурює або знущається; *банити* – заборонити доступ, право відповідати на дописи тощо. Як зазначає Ю. Костюк, деякі неосемантеми одночасно із розширенням семантики демонструють зміни, зумовлені стилістичними особливостями. Наприклад, «Слово *драйвер* (англ. *driver*) засвоєне українською мовою як термін сфери інформаційних технологій: «програма, яка забезпечує взаємодію інших програм чи пристроїв з комп'ютером». Але в суспільно-політичній комунікації аналізованого п'ятиріччя функціює нове запозичене значення без

термінологічного компонента: «особа чи явище, яке запускає, прискорює, визначає напрям певного суспільного процесу» (*Михайло Саакашвілі буде з нами, звичайно. І, він буде одним з ідеологів і драйверів цієї нової партії* (pravda.com.ua, 24.05.2016); *Так, приватизація Одеського припортового заводу повинна була стати зразком роздержавлення і драйвером для залучення інвестицій, але перетворилася в поганий спектакль* (pravda.com.ua, 03.01.2017)) [27, с. 129].

1.4. Неозапозичення в мові українських інтернет-видань

Динаміку лексичного складу визначає не тільки творення нових слів за допомогою засобів словотвору, а й шляхом запозичення номінацій з інших мов. Цей процес показовий для всіх тематичних груп лексики, особливо суспільно-політичної, воєнної, комп'ютерної. Щодо суспільно-політичної, то на думку Я. Снісаренко, засвоєння запозичень «залежить від зв'язку з актуальними суспільними рухами, зумовлюється висуванням на перший план певних соціальних груп, у мовленні яких саме зароджуються нові слова та словосполучення» [52, с. 70].

На думку Н. Клименко та її співавторів, запозичення є «одним із різновидів «сильних неологізмів», оскільки для них є характерними незвичне фонетичне оформлення (*бєбісітер* (амер. розм. *baby-sitter* – няня, що приходить доглядати за дитиною), *бодибілдінг* (від англ. *body* (тіло) – мистецтво формування свого тіла; культуризм), *бодибілдер* (культурист); *папараці* (італ. *pararazzi* – надокучливий фотограф, який робить сенсаційні знімки знаменитостей) [ССІС: 515]; нетипове морфемне членування (або неможливість членування взагалі) (*рейв* (від англ. *rave* (марити, шаленіти) – різновид сучасної молодіжної музики, для якої характерні електронне звучання, стандартний набір використовуваних моделей синтезаторів, електронних ударних установок і семплерів [ВТС СУМ: 1022], *рейвер* (той, хто грає рейв-музику), *рейв-клуб* (приміщення, де грають рейв-музику); *скейт* (від англ. *skate* (ковзан) – роликова дошка для катання по асфальту),

скейтборд (вид спорту – катання на скейті), скейтер, скейтист (той, хто займається катанням на скейті, скейтбордом) [ВТС СУМ: 1134], скейтодром (місце для катання на скейті)); відсутність мотивації (словотвірної) тощо» [20, с. 231].

Існують такі способи запозичення: транскодування (транслітерація, транскрипція), калькування, напівкалькування (у поєднанні з транскодуванням, генералізацією, конкретизацією або семантичною модуляцією), семантична модуляція і збереження форми оригіналу [63, с. 5].

Є. Карпіловська обмежує неозапозичення похідними транскодування: «Неозапозиченнями вважаємо нові іншомовні слова, адаптовані до системи української мови за допомогою транскрибування або транслітерації. Неоморфема новий компонент слова, виділений зі складу нових запозичень» [20, с. 231]. У нашому дослідженні до неозапозичень відносимо усі запозичення з інших мов.

Високочастотними у мові останніх років були запозичення шляхом **транскодування** – спосіб перетворення мовних кодів, при якому передача звукової або графічної форми слова здійснюється засобами абетки мови перекладу [59]. У такий спосіб в українську мову запозичено багато лексем з англійської мови: *default* – дефолт, *expat* – експат, *implementation* – імплементація, *inclusion* – інклюзія, *mediation* – mediaція, *meritocrat* – меритократ, *meritocracy* – меритократія, *nepotism* – непотизм, *polyarchy* – полігархія, *promotion* – промоція, *technocrat* – технократ. Ці запозичення з'являються через необхідність акцентувати певні суспільні явища та виразити переосмислене їх сприйняття або позначити нові поняття у соціальній сфері. 90 відсотків жінок-експатів кажуть, що вони позитивно оцінюють стан економіки країни (Mukachevo.net), У рамках закону «Про освіту» ми зможемо надати місту та області відповідні кваліфіковані послуги і сприяти тому, щоб інклюзія стала реальністю (Закарпаття онлайн), Програма розвитку транскордонного співробітництва та

підтримки імплементации проєктів міжнародної технічної допомоги в м. Ужгород на 2023 – 2027 роки (Uzhgorod.net).

Досить продуктивним способом запозичення нових лексем є **транскрибування** – «наукова система запису мови, яку вживають у мовознавстві і має на меті послідовно відбити звуковий склад мови, чого часто не робить звичайна орфографічна система» [60]. Як доводить Ю. Костюк, таким чином були запозичені слова: *astroturfing* – астротурфінг, *blackout* – блекаут, *Brexit* – Брекзит, *bullying* – булінг, *hyperloop* – гіперлуп, *glocalization* – глокалізація, *good will* – гудвіл, *event* – івент, *environmentalism* – інвайронменталізм, *inside* – інсайд, *infotainment* – інфотейнмент, *establishment* – істеблішмент, *cyberbullying* – кібербулінг, *clicktivism* – кліктивізм, *crowdsourcing* – краудсорсинг, *crowdfunding* – краудфандинг, *lifehacker* – лайфхакер, *lowcost* – лоукост, *maker* – мейкер, *mainstream* – мейнстрім, *newsmaker* – нюзмейкер, *newsroom* – нюзрум, *public* – паблік, *Panamagate* – панамагейт, *phubbing* – фаббінг, *pitching* – пітчінг, *politainment* – політейнмент, *primaries* – праймеріз, *pool* – пул, *repost* – репост, *spoiler* – спойлер, *stakeholder* – стейкхолдер, *stream* – стрім, *streamer* – стрімер, *twiplomacy* – твіпломасі, *twiplomat* – твіпломат, *trolling* – тролінг, *fact checking* – фактчекінг, *fake* – фейк, *fakewriter* – фейкрайтер, *fundraising* – фандрайзинг, *hacktivism* – хактивізм, *headhunter* – хедхантер, *hashtag* – хештег, *shutdown* – шатдаун [27, с. 114]. Здебільшого їх вживають на позначення понять і реалій суспільно-політичного життя інших країн світу, які стали важливими для українців: *Мукачівське управління освіти відреагувало на випадок булінгу у школі сухими відписками* (zakarpattpost.net), *Фактчекінг: як поширюються фейки про українських біженців* (dw.com/uk), *В Ужгороді почали «розганяти» фейк про «санітарну обробку», що грабує* (Закарпаття онлайн), *Якщо фаббінг впливає на ваші стосунки та провокує сварки та конфлікти в парі, поговоріть про це з партнером* (nakirelo.ua), *Спойлер – доступність, відсутність «дня тиші» та інформаційна екологія* (Голос Карпат), *Лєвова доля подорожей Карпатами – це знайомство з*

розкішними та величними українськими горами. Хтось піднімається на них задля особистих рекордів, хтось – заради мейнстріму, інші – заради неймовірних фотографій та спогадів, а ще хтось – у пошуках себе та емоційного перезавантаження (karpatium.com.ua)

Продуктивний спосіб запозичення слів і словосполучень – **калькування**. За поясненням, поданим в Енциклопедії сучасної України, калькування – процес творення нових слів, словосполучень, фразеологізмів, при якому засвоюється лише значення та принцип організації іншомовної одиниці, що передається засобами (морфемами, словами) певної мови [17]: *hybrid war* – гібридна війна, *smart haus* – розузумний дім, *troll farm* – ферма тролів, тролеферма, *cultural diplomacy* та ін.

До кальок належить також слово, що стало популярною лайкою в часи війни, – *свинособака* (нім. *Schweinhunden*). У німецькій воно означає «внутрішню людську лінь, нехлюйство, небажання нічого робити, розвиватися і т. ін.» [47]. В українській лінгвокультурі енциклопедія Драматика фіксує таке його значення: «міфічна інтернет-тваринка, що символізує ватяну озлобленість та обмеженість» [Там само]: «За минулу добу 10 Гірсько-Штурмовій Бригаді вдалося захопити комплекс РЕБ противника, який тепер буде працювати проти самих свинособак», – йдеться у повідомленні [Mukachevo.net], *Весь цей час вони стримували і знищували свинособак не шкодуючи себе і своїх сил!!!* [zakarpatpost.net], «Свинособаки як тільки чують наш дрон, падають на землю і танатозять. Танатоз – рефлекторна чи поведінкова реакція широкого кола тварин, при якій організм імітує власну смерть, зазвичай з метою уникнути нападу. Але ми не ведемося на ці хитрощі і робимо їх справді дохлими» – йдеться у підписі «Едельвейсів» до відео [zahid.espreso].

Ю. Костюк зазначає, що «калькування – продуктивний спосіб запозичення політичних понять, пов’язаних із ставленням міжнародної спільноти до України. Приміром, англ. *Ukrainian crisis* – українська криза;

калькування з перестановкою компонентів: англ. *Ukraine fatigue* – втома від України «втрата Заходом інтересу до українських проблем через перенасичення інформаційного простору проблемами та неефективною внутрішньою політикою» [27, с. 115].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Аналіз мовних інновацій, зафіксованих в українських інтернет-виданнях, засвідчив продуктивність різних способів творення неолексем. За нашими спостереженнями, серед зафіксованих одиниць переважають неолексеми, утворені різними способами словотвору, найчастіше – морфологічним. Мовні інновації виникають завдяки префіксації, суфіксації, суфіксально-префіксальному способу.

Найпродуктивнішими є префікси **анти- (проти-), де-, за-, про-** та ін. Серед суфіксів демонструють продуктивність **-анн-, -енн-, -от-, -ість, -ізм, -ств-, -цтв-, і-, -и- (-ї-), -а-, ува-,** а також **-ець, -івець, -ник, -ист/-іст, -н(я), -ович, -к(а)** та ін.

Продуктивним у мові інтернет-видань є запозичений із англійської у відповідному графічному оформленні формант **е-**, який поступово перетворюється з аброснови в префіксоїд. Активну участь у словотворенні на сучасному етапі бере подібний до згаданого формант **z-**.

Творення складних і складноскорочених слів традиційно відбувається шляхом основоскладання, словоскладання та абрєвіації. Складні новотвори не тільки називають нові феномени суспільно-політичного життя, а й дають їм оцінку (переважно негативну).

Високу продуктивність у сучасній українській мові демонструють також неосемантизми, що виникають шляхом метафоризації. Проте фіксуємо серед них також слова-омоніми до загальноживаної лексики.

Серед неозапозичень виокремлюємо як частотні транскодування, транскрибування та калькування. Ці мовні інновації позначають здебільшого реалії зарубіжних країн і глобалізованого світу.

РОЗДІЛ 3. ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ МОВНИХ ІННОВАЦІЙ

3.1. Класифікація мовних інновацій в українському мовознавстві

Мовні інновації неоднорідні не тільки в формально-граматичному аспекті, а і в тематичному та стилістичному. У вітчизняному і зарубіжному мовознавстві існують різні підходи до семантичної класифікації мовних інновацій, що пов'язано з такими характерними ознаками цієї лексичної групи, як дифузність, динамічність, незамкненість та тісний зв'язок із життям соціуму. Одна з перших класифікацій цієї лексики в українській лінгвістиці належить А. Бурячку. Власне, вчений запропонував дві класифікації (1) за функціональною ознакою і за (2) семантико-понятійною [6, с. 26]. Перша з них диференціює лексеми на власне суспільно-політичні і контекстуальні, що виникли на основі метафоричного чи метонімічного вживання загальноживаних слів. Контекстуальні суспільно-політичні лексеми поділено на тематичні підгрупи, в яких ураховано їх функціонально-стильове походження: із загальноживаної та книжно-абстрактної лексики, військово-військової, виробничо-професійної, конфесійної та ін. терміносистеми [Там само].

У зарубіжній лінгвістиці також існує тематичний поділ лексики. Наприклад, Т. ван Дейк наводить перелік категорій, що структурують політичну сферу і наявні у відповідних текстах: суспільного життя, політичної діяльності, політичних ідеологій, політичних систем, політичних організацій, політичних груп, політичних діячів, політичних відносин, політичних процесів та дій [64, с. 16–18].

У лінгвокогнітивному аспекті поняття сучасної політології поділяють на: політоніми-номени (назви країн, партій, установ), політоніми-перифрази, політоніми-символи (державні символи, нагороди, свята, історичні постаті), політоніми-перформативи (автореферентні висловлювання), політоніми-

слогани, політоніми-асоціати. Ключовими поняттями є *народ*, *держава*, *свобода* [62, с. 8 – 9].

У дослідженнях останніх років мовознавці намагаються якнайповніше відобразити в класифікаціях тематичну розмаїтість мовних інновацій. Наприклад, І. Холявко розробила структуру «опорна категорія – тематична група – тематична підгрупа – тематичний ряд» [61, с. 55]. Опорна категорія співвідносна із організацією концептуальної картини світу. У межах цієї категорії дослідниця виокремлює тематичні групи відповідно сфер суспільно-політичного життя. Поняттю «опорна категорія» у працях інших лінгвістів відповідають поняття «лексико-семантичне поле» [37], «комунікативно-тематичне поле» [7]. Також оперують поняттями тематичні групи, лексико-тематичні або лексико-семантичні групи. Термінологічна строкатість зумовлена складним зв'язком мовних інновацій з інтралінгвальними та екстралінгвальними чинниками.

Ю. Костюк для з'ясування динаміки поповнення мови новотворами на сучасному етапі випрацювала власну класифікацію. Логіку розподілу новотворів дослідниця описує так: «У процесі виходили з того, що трьома головними критеріями розрізнення лексичних мікросистем є: 1) мовна / позамовна детермінованість зв'язків між лексемами; 2) тип структурних відношень (комутація / субституція) усередині мікросистеми; 3) місце розташування і тип ідентифікатора (імені) групи» [27, с. 69].

Неоднорідність досліджуваної лексики за походженням і семантикою дали підстави авторці виділити у суспільно-політичному неолексиконі другого десятиліття ХХІ ст. п'ять тематичних груп: «Суспільство. Держава», «Політика», «Право», «Економіка» і «Військова справа» [27, с. 70].

Ю. Костюк зазначає, що новотвори можуть перебувати на перетині двох чи кількох тематичних груп, відбиваючи тим складність процесів у житті соціуму. Досліджувана лексика, за спостереженнями авторки, дифузна, у межах тематичних груп можна виокремити підгрупи – «сукупності матеріальних й ідеальних денотатів, позначуваних словесними знаками, між

якими можливі різнотипні парадигматичні, синтагматичні та епідигматичні відношення» [Там само]. Специфіка мовного матеріалу зумовлює побудову багаторівневої моделі: тематична група – тематична підгрупа – тематична мікрогрупа [27, с. 71]. Така структура відбиває гіпо-гіперонімічні відношення між лексичними одиницями. Перевага класифікації, за словами дослідниці, «полягає в можливості не обмежуватися аналізом лише іменників й співвідносних номінативних одиниць, що значно звузило б дослідження суспільно-політичного неолексикону у мові української інтернет-комунікації, де важливу роль відіграють прикметники й дієслова» [Там само].

У межах нашого дослідження спираємося на класифікацію Ю. Костюк. Проте зібраний нами матеріал дає підстави виокреми дві головні групи: «Пандемія» та «Війна». Помітною є також словотворча активність у сфері «Інформаційні технології». Виокремлення цих груп зумовлено, з одного боку, неоднорідністю процесів словотворення в аналізованій період, а з другого боку, процесами в житті соціуму. Пандемія коронавірусної хвороби Covid-19 та війна Росії в Україні струснули суспільство та спричинили бурхливі інноваційні процеси в мові. Водночас обидві надскладні події в житті суспільства розгорталася і продовжують розгортатися за безпосередньої участі в них інформаційних технологій. Відповідно це стимулює процеси словотворення і в цій сфері.

3.2. Тематична група мовних інновацій «Пандемія»

Пандемія коронавірусної хвороби Covid-19 спричинила колосальні зміни не тільки в суспільстві і загалом у житті людства, а і в національних мовах. Значна частина термінів, які з'явилися в українській мові, була неозапозиченнями, адаптованими відповідно до національно-мовної специфіки. Проте окремі з них усе ж зберегли певну специфіку. Наприклад, номінація коронавірус, як наголошують дослідники, «підпорядковуючись граматичним законам української мови, *корону* й *вірус* мала б з'єднати голосна літера *о*, як, наприклад, у слові *лісостеп*, але оскільки це калька з

латинської мови «coronaviridae», то написання так і кодифікували – коронавірус [31, с. 206]. Дослідники мовних інновацій періоду пандемії доводять, що більшість слів з'явилися в українській мові під впливом англійської насамперед тому, що «вони інтенсивно засвоюються завдяки динамічній і відкритій до інновацій мовній практиці ЗМІ (особливо електронних), зокрема завдяки соціальним мережам блогам, месенджерам, що дають можливість комунікувати великій кількості людей різних національностей, віку, соціального статусу» [31, с. 204].

Тематична підгрупа «Хвороба та супутні їй стани»

Коронавірусна інфекція, коронавірусна хвороба, короновирусне захворювання, уханська недуга, китайський грип, коронавірус з Уханю; ковідище (зневажл.), ковидло (ірон.), корона (ірон.), лихо-епідемія (образн.) – позначення хвороби.

Ковід-хвиля – період зростання захворюваності коронавірусною інфекцією.

Ковідна пневмонія – вірусна пневмонія, що розвивається як ускладнення коронавірусної інфекції й характеризується дуже важкими формами протікання, високою летальністю.

Коронавірусна пневмонія – вірусна пневмонія, що розвивається як ускладнення коронавірусної інфекції і характеризується дуже важкими формами протікання і високою летальністю.

Ковідофобія – страх заразитися коронавірусною інфекцією.

Перековідити – перехворіти коронавірусною інфекцією.

Постковідний – той, що відбувається або спостерігається як наслідок захворювання коронавірусною інфекцією.

Тематична підгрупа «Хвора на коронавірус людина»

Безсимптомник – той, хто переносить коронавірусну інфекцію без яскраво виражених симптомів.

Вірусоносій – носій коронавірусної інфекції.

Карантинник – той, хто перебуває на офіційному карантині з огляду на підозру в нього наявності коронавірусної інфекції.

Ковіднутий – хворий або заражений коронавірусною інфекцією.

Ковідозний – про хворого коронавірусною інфекцією.

Ковідоносій – про хворого або інфікованого коронавірусною інфекцією.

Ковід-пацієнт – пацієнт, хворий на ковід.

Ковід-хворий – хворий, заражений коронавірусною інфекцією.

Тематична підгрупа «Людина, яка заперечує існування хвороби та/або є супротивником заходів запобігання хворобі»

Антиваксер – супротивник обов'язкової вакцинації населення від коронавірусної інфекції.

Антиковідник – той, хто не вірить в існування коронавірусної інфекції або не згоден із запровадженими через її поширення протиепідемічні заходи.

Антимаскер – супротивник використання медичних масок в період пандемії.

Вакцинодисидент – супротивник обов'язкової вакцинації від коронавірусної інфекції.

Вакцинофоб – той, хто боїться вакцинації від коронавірусної інфекції.

Вірусоскептик – той, хто сумнівається в існуванні пандемії коронавірусної інфекції, у правдивості інформації про неї.

Карантинофоб – противник дотримання режиму самоізоляції і карантину.

Ковід-дисидент – той, хто заперечує існування коронавірусної інфекції, нехтує профілактичними заходами, що вживаються для обмеження її поширення.

Ковідоскептик – той, хто заперечує небезпеку коронавірусної інфекції і не дотримується протиепідемічних заходів.

Протимасковий – спрямований проти носіння медичних масок.

Протимасочник – супротивник використання медичних масок.

Тематична підгрупа «Медики, медичні заклади, ліки, вакцина, засоби для лікування»

Антикоронавірусний, антиковідний – 1) призначений для лікування або профілактики коронавірусної інфекції; 2) спрямований на протидію поширенню коронавірусної інфекції.

Ковід-аналізи – аналізи на наявність коронавірусної інфекції.

Ковід-бригада – спеціалізований підрозділ швидкої допомоги, що здійснює виїзди до хворих, які мають симптоматику коронавірусної інфекції.

Ковід-лікарня – лікарня, створена або перепрофільована для лікування хворих коронавірусною інфекцією.

Ковід-палата – палата для хворих на ковід.

Концентратор кисневий – прилад для проведення кисневої терапії хворим з коронавірусною інфекцією.

ПЛР-тест – тест, який визначає наявність в організмі коронавірусу SARS-CoV-2 (збудника COVID-19) шляхом виявлення його генетичного матеріалу (ПЛР - полімеразна ланцюгова реакція).

Фуфловакцина – неякісна вакцина проти коронавірусної інфекції.

Тематична підгрупа «Соціальні явища, зумовлені пандемією»

Дистанція соціальна – збільшена відстань між людьми (зазвичай 1,5–2 метри) як протиепідемічний захід для запобігання поширенню коронавірусної інфекції.

Инфодемія – явище, що номінує медіавпливи на комунікацію в пандемійний період.

Коронакриза – різке погіршення в економічній, господарській сферах життя внаслідок пандемії коронавірусної інфекції.

Коронапсихоз – галас, ажіотаж, паніка навколо теми коронавірусної інфекції.

Карантин адаптивний – карантин під час коронавірусної інфекції, офіційні умови запровадження й дотримання якого в регіонах зумовлені поточною епідемічною ситуацією.

Карантин-шеймінг – гнівна емоційна реакція людей на недотримання кимось карантину або заходів безпеки.

Ковідні надбавки – надбавки лікарям, які працюють з коронавірусними хворими.

Ковідний сертифікат – документ про проведену вакцинацію від коронавірусної інфекції.

Колективний імунітет – здатність організмів до опору при поширенні інфекції в популяції; формується в результаті набуття значною частиною її представників особистого імунітету.

Локдаун – суворий карантин і комплекс обмежувальних заходів, спрямованих на запобігання поширенню коронавірусної інфекції.

Маски-шоу – використання медичних масок в період пандемії коронавірусної інфекції.

Масковий режим – обов'язкове носіння гігієнічних масок для захисту органів дихання.

Самовіддаленний – здійснюваний дистанційно в період самоізоляції.

Самоізоляція – заходи, спрямовані на утримання від контактів з іншими людьми, щоб зменшити ризик їх інфікування.

Червона зона – регіон, у якому запроваджено найсуворіші карантинні обмеження.

Фіксуємо незначну частину лексики, яка перебуває на межі двох груп. Наприклад: *ковідіот* – 1) той, хто нехтує профілактичні заходи, що вживаються для обмеження поширення коронавірусної інфекції; 2) той, хто надмір стурбований пандемією й купує товари першої необхідності із запасом на майбутнє; *ковідник* – 1) стаціонар, відділення стаціонару, створений або перепрофільований для лікування хворих коронавірусною інфекцією; 2) хворий або інфікований коронавірусною інфекцією; 3) лікар, який надає допомогу хворим коронавірусною інфекцією.

Сукупність мовних інновацій, що виникла в період коронавірусної хвороби Covid-19, отримала назву *коронамова*, *коронасловник*, *короналексика*, а самі мовні одиниці – *коронаслово*, *короналексема*, *коронатермін*. Очевидно, ці слова увійдуть в історію мови як хронотопи,

тобто такі, що позначають певний історичний відтинок. Водночас, за словами О. Косович, «Ключові лексичні нововведення коронавірусної епохи, в число яких входять слова *коронавірус*, *корона*, *коронавірусний*, незважаючи на нетривалий час функціонування в системі спільної мови, за короткий термін закріплюються в її структурі, стають її надбаням, що проявляється в характері їх функціонування: частоті, багатозначності, наявності переносних значень, словотворчої активності, формування стійких поєднань, широкої сполучуваності. Одночасно вони є основою для безлічі стихійних одиниць одноразового вжитку» [26, с. 36].

3.3. Тематична група мовних інновацій «Війна»

Українське інтернет-видання про медіа MediaSapiens ще в жовтні 2014 р. опублікувало дані дослідження, проведеного Центром медіакомунікацій «Нова хвиля» у березні – жовтні 2014 року. За результатами дослідження, українські інтернет-користувачі стали вдвічі більш милітаризованими [36]. Це виявляється і у відвідуваності та активності на спеціалізованих воєнних ресурсах, і у частотності вживання воєнної лексики в соцмережах та в зростанні кількості текстів воєнної тематики.

Рис. 3. MediaSapiens URL <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/>

Інфографіка, підготовлена авторами, відбиває зростання кількості щоденних постів (текстів) у 2014 р., присвячених зброї, виживанню в умовах війни, військовій підготовці: «Якщо на початку березня середня кількість постів на день становила 288, то наприкінці жовтня ця цифра зросла до 552 постів (помаранчева криза). Варто зауважити, що це збільшення відбулося стрибкоподібно. Бували дні, коли кількість постів сягала майже тисячі на день. Події в країні значно підвищили інтерес людей до зброї, питань її придбання, застосування»[Там само].

Ще вищу частотність уживання воєнної лексики спричинила повномасштабна війна Росії в Україні. За цей період також з'явилася величезна кількість мовних інновацій на позначення нових понять або емоційно-оцінної інтерпретації відомих.

Усі новоутворення можна поділити на кілька помітних тематичних підгруп. Одними із найбільших є «Озброєння», а також «Військовий української армії», «Ворог».

Тематична підгрупа «Озброєння»

Байрактар – турецький ударний оперативно-тактичний середньовисотний безпілотний літальний апарат.

Балалайка (летюча) – іранський дрон-камікадзе, яким користується Росія для обстрілу України. Синонім – *мопед (повітряний)*.

Бардак – бойова розвідувально-дозорна машина (БРДМ).

Бетр – броньована транспортно-бойова машина (БТР).

Беха, Бумер – бойова машина піхоти (БМП).

Бледіна – російська ракета. Слово *бледіна* ввійшло у міжнародний словник сленгу Urban Dictionary.

Весло – гвинтівка самозарядної гвинтівки Дегтярьова (СВД).

Глаза, ночнік – прилад нічного бачення.

Дашка – 12,7-мм станковий кулемет Дегтярьова-Шпагіна (ДШК).

Джавелін – переносний протитанковий ракетний комплекс виробництва американських підприємств.

Калаш, Калашмат – автомат Калашникова.

Карандаш – осколочний снаряд для гранатомета (РПГ-7).

Ксюша, Ксюха – протитанкова гармата або автомат АКСУ.

Лимончик, лимон – граната.

Люстра – освітлювальний боеприпас.

Мотоліга – плавучий бронетранспортер (МТ-ЛБ).

Муха – ручний протитанковий гранатомет.

Наташка – вантажний «Урал».

Покемон – кулемет Калашникова модернізований.

Птичка – безпілотний літальний апарат.

Радейка, расуха – рація.

Сапог – станковий противотанковий гранатомет СПГ-9.

САУшка – самохідна артилерійська установка.

Сушка – авіаційні винищувачі (Су-27, Су-30, Су-57).

Таблетка – медична машина, представлена в таких версіях: фургон, мікроавтобус, санітарний автомобіль, вантажівка з приводом на всі колеса.

Улітка – барабанний магазин від ручного кулемета Калашникова (РПК).

Черепаха – танк Т-34.

Хаймарс – це високомобільна реактивна система залпового вогню.

Шайтан-труба – РПО (реактивний піхотний вогнемет) або РПГ (ручний протитанковий гранатомет).

Шишарик, шишига – грузова автівка ГАЗ-66.

Тематична підгрупа «Військові формування»

Добробат – (1) це добровольчий будівельний батальйон, який допомагає у відбудові житла та об'єктів соціальної інфраструктури; (2) волонтерський рух.

Тероборона – окремий рід сил ЗСУ, який покликаний організовувати, готувати та виконувати завдання територіальної оборони.

Тематична підгрупа «Військова служба»

На думку Ю. Костюк, «До тематичної мікрогрупи «Військова служба» належать актуалізовані одиниці *мобілізація, хвиля мобілізації, ротація* та ін. [27, с. 91]. Реалії війни Росії в Україні спричинили появу й інших мовних інновацій.

Могилізація – мобілізація в Росії

Тематична підгрупа «Військовий української армії»

Аватари, семисоті– військові, які занадто полюбляють високоградусні напої.

Арта – артилерія.

Бобри – інженерний підрозділ (постійно в дії, не сидять на місці, постійно щось будують).

Буратіно – так називають військових, які свою зарплатню прогулюють у перші 2 дні.

Єноти – десантники (вони такі ж смугасті).

Замок – заступник командира взводу.

Контрабас – солдат контрактної служби.

Механ, меховод – механік-водій.

Мішки – танковий підрозділ або на честь першого танкіста в АТО – Михайла, або на честь талісмана одного з перших танкових підрозділів в АТО – плюшевого ведмедика.

Мобіки – мобілізовані цивільні.

Нацики – бійці Національної Гвардії України.

Рибаки – а ось так курсанти називають студентів військової кафедри.

Слони – так ніжно називають курсантів першого курсу.

Сумраки – розвідники.

Тематична підгрупа «Ворог»

Рашисти, орки, свинособаки, ваньки, пушкіністи, путлери, путлер-юнгер – російські окупанти;

консерви, пакети, добриво – трупи російських військових.

Тематична підгрупа «Обмундирування»

Мультик, мультикам – універсальне камуфльоване забарвлення для різних місцевостей.

Педалі – взуття.

А деякі військові, родом із Закарпаття, називають рушницю – «гвир» або «люфа», пістолет – «пістоль», слово «канон» означає – гармата. А кредо цих бійців: «Лем ми. Кіть не ми, то нико» – «Тільки ми. Як не ми, то ніхто» [armyinform.com.ua].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Мовні інновації, що виникли на сучасному етапі розвитку української мови, неоднорідні за походженням і семантикою, що зумовлено процесами суспільного життя. Дві масштабні історичні події сучасності пандемія і розв'язана Росією війна проти України спричинили інтенсивне творення нових слів, що відбивають життя соціуму на цьому етапі, позначають нові реалії, процеси, стани. Значна кількість нової лексики, що з'явилася за цей час, дала підстави виокремити дві основні тематичні групи «Пандемія» і «Війна».

У межах тематичної групи «Пандемія» виокремлено такі підгрупи: «Хвороба та супутні їй стани», «Хвора на коронавірус людина», «Людина, яка заперечує існування хвороби та/або є супротивником заходів запобігання хворобі», «Медики, медичні заклади, ліки, вакцина, засоби для лікування», «Соціальні явища, зумовлені пандемією». Підгрупи різняться за кількісними показниками та стилістичним забарвленням. Найчисельнішою підгрупою є «Соціальні явища, зумовлені пандемією», а також «Медики, медичні заклади, ліки, вакцина, засоби для лікування», «Людина, яка заперечує існування хвороби та/або є супротивником заходів запобігання хворобі». У підгрупі «Соціальні явища, зумовлені пандемією» фіксуємо найбільшу кількість стилістично нейтральних новотворів.

У межах тематичної групи «Війна» виокремлено такі підгрупи: «Озброєння», «Військова служба», «Військові формування», «Військовий української армії», «Ворог», «Обмундирування». Найчисельнішою є підгрупа «Озброєння», яка характеризується значною кількістю стилістично забарвлених неолексем. До цієї групи належать також неологізми на позначення нових видів зброї, які широко обговорюють у засобах масової інформації. Виразне негативне емоційно-оцінне забарвлення мають усі новотвори із підгрупи «Ворог».

ВИСНОВКИ

Вивчення мовних інновацій у мові українських регіональних інтернет-видань здійснено у двох аспектах: дериватологічному і семантичному. Перший передбачав аналіз структури слова, визначення продуктивних способів словотвору та виявлення найчастотніших афіксів. Другий був спрямований на аналіз семантики зафіксованих новотворів. Дослідження ґрунтувалася на теоретичних працях із словотвору, семантики та стилістики.

З'ясовано, що в сучасній українській лінгвістиці усталеного визначення *мовної інновації* не існує. На основі аналізу теоретичних джерел мовну інновацію було схарактеризовано як новоутворену лексичну одиницю, що відзначається *новизною* (поява одиниць протягом досліджуваного періоду), *частотністю вживання*, *відсутністю кодифікації у словниках* (окрім спеціальних неологічних словників).

Мовна інновація – це збірний термін, який охоплює: *новотвори* – нові слова, *неодеривати* – словотвірні інновації, *неосемантизми* – загальноновживані і широковідомі лексичні одиниці рідної мови, що набули нових значень, *неозапозичення* – звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подібного перенесення.

Мовними інноваціями можуть бути також фразеологізми, які нещодавно виникли, або модифіковані форми уже наявних одиниць, а також запозичення.

Значна кількість зафіксованих мовних інновацій свідчить про бурхливі неологізаційні процеси в мові, зумовлені інтенсивністю суспільного життя, радикальними перетвореннями та соціальними катаклізмами. Процеси неологізації найповнішою мірою відбивають інтернет-видання та телеграм-канали. Мова більшості з цих інтернет-ресурсів надзвичайно різноманітна. Містить як загальноновживану лексику, так і позалітературну, тобто

просторіччя, молодіжний сленг, професійні жаргони. У позалітературній мові народжується і функціонує значна кількість неологізмів.

Більшість із зафіксованих у регіональних інтернет-виданнях та телеграм-каналах мовних інновацій не належать до територіально обмежених чи індивідуально-авторських, а характерні для українськомовних інтернет-видань загалом.

Установлено, що в мові українських інтернет-видань продуктивні різні способи творення неолексем. З'ясовано, що серед зафіксованих одиниць домінують мовні інновації, утворені різними способами словотвору, найчастіше – морфологічним. Мовні інновації найчастіше з'являються завдяки *префіксації, суфіксації, суфіксально-префіксальному способу*.

Доведено, що одними з найпродуктивніших префіксів є: *анти-* (*проти-*), *де-*, *за-*, *про-* та *ін*. Серед суфіксів виділяються продуктивністю - *анн-*, - *енн-*, - *от-*, - *ість*, - *ізм*, - *ств-*, - *цтв-*, - *і-*, - *и-* (-*і-*), - *а-*, *ува-*, а також - *ець*, - *івець*, - *ник*, - *ист/-іст*, - *н(я)*, - *ович*, - *к(а)* та *ін*.

Виявлено, що у мові інтернет-видань широкоживаним є запозичений із англійської у відповідному графічному оформленні формант *е-*, який поступово перетворюється з аброоснови в префіксоїд. Цей формант функціонує і в кириличному варіанті. Продуктивним у словотворенні на сучасному етапі є подібний до згаданого формант *z-*, який є символом російського вторгнення в Україну.

Складні і складноскорочені слова утворюються шляхом основоскладання, словоскладання та аббревіації. Складні мовні інновації не тільки називають нові феномени суспільно-політичного життя, а й дають їм оцінку (переважно негативну).

Високо продуктивними у мові інтернет-видань та телеграм-каналів є також неосемантизми, що виникають внаслідок метафоризації. Водночас фіксуємо серед них також слова-омоніми до загальноживаної лексики.

З'ясовано, що серед неозапозичень частотними є транскодування, транскрибування та калькування. Ці мовні інновації позначають здебільшого реалії зарубіжних країн і глобалізованого світу.

Зафіксовані мовні інновації неоднорідні також за семантикою і стилістичним забарвленням, що зумовлено процесами суспільного життя. Основні тематичні групи «Пандемія» і «Війна» сформовані на основі лексики, що з'явилася під час пандемії та війни. Нові слова відбивають життя соціуму в екстремальних умовах, позначають нові реалії, процеси, стани. Виявлена лексика у межах тематичних груп також неоднорідна, що дало підстави для виокремлення підгруп.

Тематичну групу «Пандемія» поділено на такі підгрупи: «Хвороба та супутні їй стани», «Хвора на коронавірус людина», «Людина, яка заперечує існування хвороби та/або є супротивником заходів запобігання хворобі», «Медики, медичні заклади, ліки, вакцина, засоби для лікування», «Соціальні явища, зумовлені пандемією». Підгрупи також неоднакові за кількісними показниками та стилістичним забарвленням. Кількість неолексем переважає у підгрупі «Соціальні явища, зумовлені пандемією», а також «Медики, медичні заклади, ліки, вакцина, засоби для лікування», «Людина, яка заперечує існування хвороби та/або є супротивником заходів запобігання хворобі». Менш чисельними є підгрупи «Соціальні явища, зумовлені пандемією» фіксуємо найбільшу кількість стилістично нейтральних новотворів.

Тематична група «Війна» має підгрупи: «Озброєння», «Військова служба», «Військові формування», «Військовий української армії», «Ворог», «Обмундирування». Найбільшою з виокремлених є підгрупа «Озброєння», яка містить значну кількість стилістично забарвлених новотворів з професійного жаргону. До цієї групи входять також слова на позначення нових видів зброї, які широко обговорюють у засобах масової інформації. Виразне негативне емоційно-оцінне забарвлення мають усі новотвори із підгрупи «Ворог».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ажнюк Б. М. Англізми в сучасній українській, російській і чеській мовах // Мовознавство // 2008. № 2–3. С. 190–207.
2. Ажнюк Б. М. Мовна політика: Україна і світ. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 420 с.
3. Букет Є. Аналоговнет, Шойгувати та Кадирити: Які нові слова з'явилися в українців з початку війни.
4. Електронний доступ до веб сторінки Мукачево нет URL : <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/3975717>
5. Бородій Н. Інтернет-ресурси: поняття, види, їх цільова аудиторія / режим доступу/ - <https://prezi.com>
6. Брітікова К. В. Узуальне та okazіональне в інноваціях сучасної української мови: тенденції оновлення лексико-словотвірної категорії назв особи : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк : Донецький національний ун-т, 2007. 305 с.
7. Бурячок А. А. Формування спільного фонду соціально-політичної лексики східнослов'янських мов: назви відносин між державами, народами. Київ : Наукова думка, 1983. 248 с.
8. Весна Т. В. Ідеологічний та національно-культурний компоненти в семантичній структурі лексики політичного дискурсу (на матеріалі франко- і російськомовної преси 90-х років) : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.15. Одеса, 2002. 20 с.
9. Вокальчук Г. Здобутки і перспективи української індивідуально-авторської неографії // Незгасимий СЛОВОСВІТ : збірник наукових праць на пошану професора В. С. Калашника. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – С. 208–217.
10. Горошко Е.И. Интернет-жанр и функц. языка в Интернете режим доступу – <http://www.textology.ru/article.aspx?aId=206>
11. Грищенко А.П., Мацько Л.І., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова : підручник. Київ : Вища школа, 1997. 493 с.

12. Дячук Т. Структурно-семантичні типи інновацій в мові сучасних ЗМІ // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. №41, Київ, 2020. С. 21 – 25.
13. Єрмоленко С.С. Мова режим доступу Енциклопедії URL : <https://esu.com.ua/article-68152>
14. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: Стилїстика та культура мови. Київ: Довіра, 1999. 413 с.
15. Загнітко, Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. Х, 920 с.
16. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мов. Запоріжжя: Запор. держ. ун-т, 1998. 431с.
17. Калетнік А. А. Функціональний статус неологізмів як наукова проблема / А. А. Калетнік // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика : [зб. наук. праць / редкол.: Л. І. Шевченко (голов. ред.) та ін.]. – К. : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2003. – Вип. 8. – С. 70–75.
18. Калька // Енциклопедія сучасної України режим доступу– URL: <https://esu.com.ua/article-10711>
19. Карпіловська Є.А. Вплив інновацій на стабільність мовної системи: регулятори системної рівноваги.// Мовознавство, 2008, №2-3. С.148 – 158.
20. Карпіловська Є. Сучасна українська словотворчість та її відображення в неологічних словниках // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. Вип. 34. Ч. 1. С. 3–10
21. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: Монографія. Київ: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
22. Колоїз Ж. Семантичні неологізми як результат семантичної деривації , с.56 режим доступу -<http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/>

23. Колоїз Ж. В. Українська okazіональна деривація : [монографія] / Ж. В. Колоїз. К. : Акцент, 2007. 310 с.
24. Колоїз Ж.В. Оказіоналізми в лексикографії режим доступу-
<https://core.ac.uk/download/pdf/268531387.pdf>
25. Кондратенко Н. В. Неологізми в сучасному українському політичному дискурсі: семантико-словотвірний аспект. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2014. Вип. 37. С. 151–156.
26. Косериу Э., Синхрония, диахрония и история, [в:] „Новое в лингвистике”, Москва, 1963, вып. III, с. 143–343.
27. Косович О. В. «Корона-словотворчість» мови в умовах пандемії – 2020 // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71) № 1 Ч. 1 2021; С. 36].
28. Костюк Ю. М. Суспільно-політичний неолексикон української інтернет-комунікації у формально-семантичному та соціонормативному аспектах : дис. ... наук. ступеня д-ра філософії : 035 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2021. 251 с.
29. Кравець Л.В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 416 с.
30. Кравець Л.В. Метафора – Енциклопедія сучасної України режим доступу: URL <https://esu.com.ua/article-66695>]
31. Кравець Л.В. Метафора і метонімія – два центри тропеїчної системи // Культура слова режим доступу: URL <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine55-56-6.pdf>
32. Кравець Л.В. Трансформація мовної комунікації в інформаційну епоху // Дивослово. 2017. №4 (721). С. 49 – 52
33. Красавіна В.В. Неологізми лексики в час пандемії коронавірусу (на матеріалі інтернет-видань та соціальних мереж). *Культура слова*, № 92, С. 203 – 215.
34. Левкова А. Слова війни URL <https://theukrainians.org/slova-vijny/>

35. Мазурик Д.В. Нове в українській лексиці: Словник-довідник. Львів: Світ, 2002. 130 с.
36. Маркевич Д. Мінісловник військового сленгу режим доступу - URL: <https://armyinform.com.ua/2019/08/20/minislovnyk-vijskovogo-slengu-muha-pokemon-ulitka>
37. Мілітаризація: як українці стали вдвічі більш мілітаризованими // MediaSapiens режим доступу: URL <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/>
38. Мороз О. О. Сучасна чеська суспільно-політична лексика: семантика, структура, динаміка : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.03. Київ, 2005. 20 с.
39. Навальна М. Новітні лексичні процеси в мові інтернет-видання «Українська правда» на початку XXI ст. // Studia Ukrainica Posnaniensia. ZESZYTY III. Poznan, 2015. S. 165–173.
40. Нелюба А. М., Редько Є. О. Лексико-словотвірні інновації (2015–2016). Словник. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2017. 204 с.
41. Полюга Л. М. Словник українських морфем: близько 40 000 слів. Львів : Світ, 2001. 446 с.
42. Почепцов Г. Информационно-коммуникативные технологии в развитии цивилизации режим доступу – <http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation>
43. Прямий режим доступу - URL : <https://prm.ua/iak-rovnomasshtabna-viyna-vplynula-na-ukrainsku-movu/>
44. Путінізм // Вікіпедія режим доступу- URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Путінізм>
45. Путінізм // Велика українська енциклопедія режим доступу: <https://vue.gov.ua/Путінізм>
46. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми: підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.

47. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава.: Довкілля. Київ, 2006. 716 с.; с. 417–418
48. Свинособака // Драматика режим доступу: URL <https://drama.kropyva.ch/Свинособака>
49. Словник іншомовних слів режим доступу – URL <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book>
50. Сизонов Д. Ю. Медійна фразеологія та категорія експресивності: стилістичні взаємозалежності. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2019. Вип. 38. С. 94-108.
51. Словопедія - <http://slovopedia.org.ua/30/53392/26043.html>
52. Словник сучасної української мови режим доступу: URL <https://2plus2.ua/novyny/chornobaiti-arestovlennya-nagostomeliti-novi-slova-yaki-prinesla-nam-viyna>
53. Снісаренко Я.С. Запозичення в складі суспільно-політичної лексики на прикладі української та англійської мов. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2013. Вип. 119. С. 68–71.
54. Соприкіна В., Маленко О. Псевдонімікон української культурно-мистецької сфери початку ХХІ століття: лінгвістична інтерпретація : [монографія]. Харків : ХНПУ; ХІФТ, 2021. 264 с.
55. Степаненко М. І. Динаміка українського політичного лексикону: 2018–2019 рр. Полтава : ПП «Астроя», 2020. 408 с.
56. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : [монографія] / О. А. Стишов. – [2-ге вид., переробл.]. – К. : Пугач, 2005. – 388 с.
57. Стишов О.А. Семантичні неологізми в дискурсі українськомовних мас-медіа початку ХХІ століття. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького педагогічного університету. 2015. Вип. 13. С. 364 – 374.

58. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль : Астон, 2002. 352 с.
59. Тараненко О.О. Неологізм // Енциклопедія сучасної України – URL <https://esu.com.ua/article-73609>
60. Транскодування // Вікіпедія режим доступу - URL <https://uk.wiktionary.org/wiki/транскодування>
61. Транскрипція (лінгвістика)// Вікіпедія режим доступу: URL <https://uk.wikipedia.org/>
62. Холявко І. В. Суспільно-політична лексика у пресі 90-х років ХХ ст. (семантико-функціональний аналіз) : дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2004. 229 с.
63. Яремко Я. П. Концептуальні поняття сучасної політології: лінгвокогнітивний аспект : автореф. дис... д. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2015. 36 с.
64. Ясинецька Н. А. Структурно-семантичні особливості функціонування новітніх англізмів в українській мові : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2014. 19 с.
65. *van Dijk 1997: van Dijk T. What is political discourse analysis? Political linguistics. Key-note address Congress Political Linguistics / edited by J. Blommaert, C. Bulcaen. Amsterdam : Benjamins, 1997. P. 11–52*
66. Neologism // Вікіпедія режим доступу: URL:<https://en.wikipedia.org/wiki/Neologism>
67. Telegram // Вікіпедія режим доступу: URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Telegram>

Ім'я користувача:

Юдіта Павлович

Дата перевірки:

27.05.2023 05:13:19 CEST

Дата звіту:

28.05.2023 05:49:49 CEST

ID перевірки: 1015283387

Тип перевірки:

Doc vs Internet + Library

ID користувача: 100011755

Назва документа: Магістерська_ Ковач Єва-Евелін

Кількість сторінок: 57

Кількість слів: 12270 Кількість символів: 96636 Розмір файлу: 720.91 KB

ID файлу: 1014955993

19.3%

Схожість

Найбільша схожість: 2.73% з Інтернет-джерелом

https://chtyvo.org.ua/authors/Karpilovska_Yevheniia/Dynamichni_pro...

19.2% Джерелаз Інтернету

736

.Сторінка 59

1.21% Джерелаз Бібліотеки

49

Сторінка 68

0% Цитат

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

Вилучення цитат вимкнено

2.84%

Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів)

2.84% Вилучення з Інтернету

127

Сторінка 69

1.29% Вилученого тексту з Бібліотеки

6

Сторінка 69

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

57